Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 239 (16762) | 1984 оной октябриин 18, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

...ОВЕДҮҮДЭЙ ...Т ҮРГЭЛЖЫН ...ОМИССИНУУД

«Соведүүдэй мэдэлэй асуудалнуудые уридшалан ...ын ба бэлдэхын тула, мүн Соведүүдэй шиидхэ... бодото дээрэнь бэелүүлэгдэхэ ... гүрэ... удай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба ... арадай ажал ябуулгые хойноһоо хинан ... арадай депутадуудай Соведүүд депутадуу... сагай үргэлжын комиссинуудые һунгадаг»,— ... Конституциин 142-дохи статья дотор бэшээтэй. ... республикын Верховно Соведэй, мүн нютагай ... 1681 сагай үргэлжын комиссинуудта 7919 депутат ... [illegible] ... 13034 эдэбхитэд туһала... сагай үргэлжын комиссинууд ниитын эхэ хүсэн ... юм.

[illegible] нютагай Соведүүдэй саг үргэлжын комис... Хуулиар олгогдоһон ... Жэшээлхэдэ, 1983 ондо Соведүүдэй сесси... [illegible] ... асуудалнуудые саг үргэлжын ... бэлдэгдэһэн байна. [illegible] ... медицинскэ та... нютагай Соведүүдэй, саг үргэлжын комисси... бүриин анхарал доро байдаг.

...XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1984 он) ... шиидхэбэринүүдэй эрилтэдэ ... ажал ху... ябуулхын тула нютагай Соведүүд, тэдэнэй гүйсэд... [illegible] ... организаци, эмхи зургаанууд, колхоз, ... [illegible] ... депутадуудай ... Эдэ нютагай Соведүүдэй саг үргэлжын комис... үүргэ дүүргэнэ бшуу.

...комиссинууд Соведүүдэй сесси, гүйсэдко... [illegible] ... хэрэгүүдые ... заседани дээрэ зүбшэдэг.

...түсэл, оролдолго гарган, уялгата зорилгонуудые ... саг үргэлжын комиссинууд манай ... Баргажанай поселково Сове... комиссинууд экономическа болон соци... түсэбүүдые дүүргэхэ хэрэгтэ бүхы ажал ... Коммиссинууд Соведэй гүйсэдкомой ... хахад жэлэй туршада ... Соведэй сессидэ баталуулна. Соведэй ... гүйсэдкомой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ ... комиссинууд гэшүүдһээ гадна ... мэргэжэлтэд, Соведэй эдэбхитэд оролоо ... [illegible]

...Соведэй залуушуулай хэрэгэй талаар саг ... комисси залуушуулые интернациональна ба ком... хүмүүжүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадахаа ... [illegible] ... Энэ комисси ... [illegible] ... хүмүүжүүлгын бай... асуудалнуудые заседанинуудай дээрэ хаража ...

...комисси тэрэнһээ гадуур хүдэлмэришэдэй ... Баргажанай ... залуушуулай дунда интернациональна хү... [illegible] ... залуушуулай библиотэ... хүмүүжүүлгын тухай асуудалнуудые гүйсэдкомой ... дээрэ зүбшэн хэлсэхэ бэлдэнэ.

...районой Северобайкальска городской ... транспортын ба хэлхээ холбооной талаар саг үр... комисси ... хүдэлмэрээ ... Тус комисси «19-дэхи автотранспортно предприя... социалис уялгануудаа ямараар дүүргэнэб», «Северобайкальскын ... «Северобайкальскын хэлхээ холбооной от... хүдэлмэри тухай» гэхэ мэтэ асуудалнуудые зүбшэн ... байна.

...үсно паркын хүдэлмэри һайжаруулха, хүдөө ажа... дукци зөөхэ хэрэгтэ автотранспорт зүбөөр, ашаг үрэ... үргэлхэ тухай болон бусад шухала асуудалнуу... гүйсэдкомой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэхэдэнь бэл... юм.

...районой арадай депутадуудай Петропавловска сель... Соведэй саг үргэлжын комиссинууд һайнаар хүдэлнэ. Эдэ ... Соведэй шиидхэхэ бүхы асуудалнуудые урид ... бэлдэдэг, зохихо хэмжээнүүдые дурадхадаг байна. Эн... Соведэй хүдөө ажахын талаар саг үргэлжын комисси ... түсэл гаргана. Тус комиссиин гэшүүд хубиин хамһа... ажахы хүгжөөхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсээд, зо... хэмжээнүүдые хараалаа һэн. Гэхэтэй хамта үбһэ тэжээл ..., ниитын малай үбэлжэлгэ болон бусад асуудал... ...нэй үдэр бүриин анхарал доро байдаг.

...Улаан-Үдын арадай депутадуудай Железнодо... Советскэ, Октябрьска, Зэдын, Захааминай, Баргажа... ...банскын, Хойто Байгалай районно Соведүүдэй, Бар... ...Адагай, Наушкын, Онохойн, Шэнэ-Уоянай, Тоннель... ...-Дүүмын, Нөвокижингинскэ поселково, Шитханай, ... Бэшүүрэй, Бага Куналейн, Новоселенгинскын, Дала... ...доо Ториин сельскэ болон сомоной Соведүүдэй саг ... комиссинууд арбан нэгэдэхи табан жэлэй экономи... ...ба социальна хүгжэлтын түсэбүүдые урагшатайгаар ... хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлжэ байнхай.

...хамта республикын нютагай Соведүүдэй депута... саг үргэлжын комиссинууд хаа хаанагүй һайнаар хү... ...тэлын аргагүй.

...районой Жэмһэгэй, Загарайн районой Дабаатын, ...районой Хяагтын Адагай болон бусад хэдэ хэдэн со... Соведүүдэй саг үргэлжын комиссинууд өөрынгөө эр... ...лгые гүйсэд һайнаар хэрэглэнэгүй гээд тэмдэглэхэ ...

...үргэлжын комиссинуудай ажал хүдэлмэридэ иимэ ду... ...ууд юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, нютаг нютагай ара... депутадуудай Соведүүдэй зарим гүйсэдкомууд саг үр... ...комиссинуудта һанапаа гүйсэд табинагүй, һулаар ... ...рилнэ, мүртэй туһа хүргэнэгүй, үүсхэл оролдолгыень ...гүй, түрүү комиссинуудай дүй дүршэлые бүгэдын ... болгоногүй.

...табиһан зорилгонуудаа анхаралтайгаар дүүргэхын ту... саг үргэлжын комиссинууд бүхы хүдэлмэреэ эртээнһээ ... түсэбэй ёһоор ябуулха, нютагай Соведүүдэй, тэдэ... гүйсэдкомуудай даабаряар шалгалта, хиналта хэхэ, сесси, ...нуудта асуудалнуудые бэлдэхэ, дутуу дунданууд... ...жаруулан, тэдэниие дары усадхаха талаар хэмжээ... ...абаха ёһотой.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно ... Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. У. Черненко пар... ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленум дээрэ иигэжэ хэлээ ...«СОВЕТ БҮХЭНДЭ САГ ҮРГЭЛЖЫН КОМИССИНУУД ХУ... ...гэ ГЭЭШЭ. ТИИМЭҺЭЭ МАНАЙ ЭКОНОМИЧЕСКА ...ДАЛАЙ ҺУДАҺЫЕ ТЭДЭНЭЙ САГ ҮРГЭЛЖЭ БА... БАЙХЫЕ ТУЙЛАХА ХЭРЭГТЭЙ». Партийна болон совет ... партиин энэ шухала заабариие бэелүүлхын тула ... хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

...нэгэдэхи табан жэлэй дүүрэтэр нютагай Соведүүдэй ... үргэлжын комиссинуудай урда ехэ харюусалгатай зорил... табигдана. Мүнөө республикын ажалшад түсэбтэ даа... ...даа дүүргэхын, таряа хураалгаяа түгэсхэжэ, ниитын ... үбэлжэлгэ һайн бэлэдхэлтэйгээр угтахын түлөө тэмсэ... ...байна.

...талаар партийна, совет, ажахын органуудай ябуулжа ... хүдэлмэридэ саг үргэлжын комиссинууд ехэ туһа ... шадаха байна.

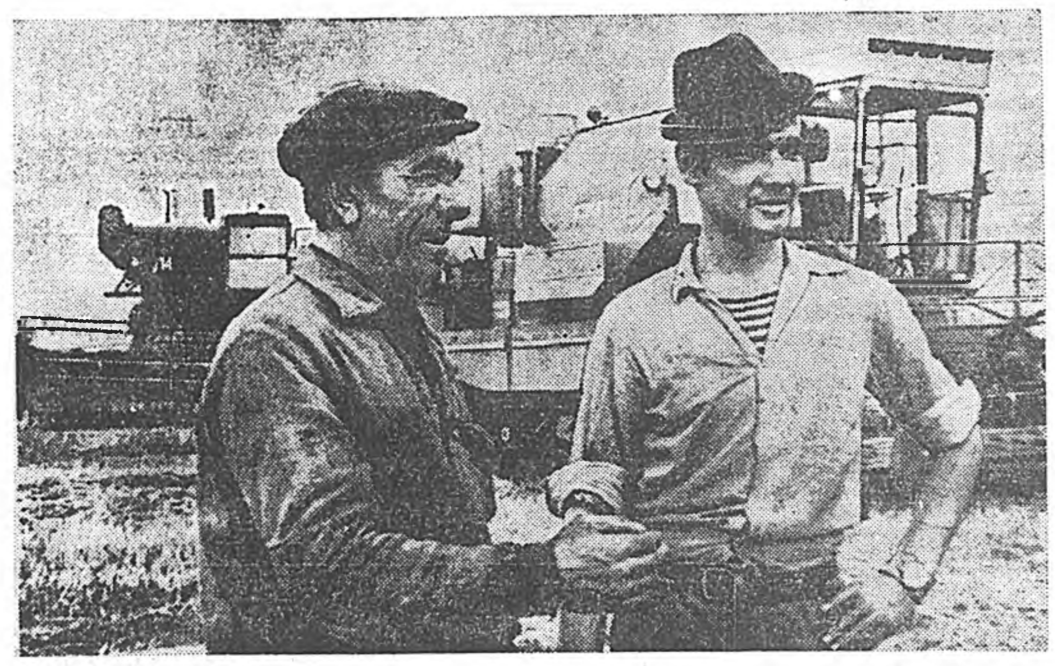
Агуу Октябриин хүндэлэлдэ

Советскэ Союзай ажалшад! Ажалай бүтээсэ түсэбһөө гадуур дээшэлүүлхэ ба продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха талаар социалис уялгануудаа дүүргэхын түлөө үсэд нэтэрүүгээр тэмсэгты!

(КПСС-эй ЦК-гай УРЯАНУУДҺАА)

Прибайкалиин районой «Ильинкинский» совхозой поли дээрэ 15 комбайн һүниин тэн болотор хүдэлгэгдэдэг һэн. Комбайнёрнуудай дунда таряа хураалгын түрүүшын үдэрнүүдһээ дүй дүршэлөөр баян механизаторнууд Михаил Аполлонович Лапин, Сергей Семенович Перов гэгшэд онсо шалгардаг байгаа. Тэдэнэр халаанайнгаа даабари 170 процент дүүргээ юм.

— Поповко һууриин шадархи 150 гектарта шаргал шара шэнписэ һайн ургаа. Үсөөхэн үдэр тэрэнээ хураажа дүүргээ һэмди. Гектар бүриһөө 20 центнерһээ бага бэшэ ороолон хураагдаба гээшэ,— гээд 1-дэхи отделениин тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир Евгений Иннокентьевич Черепанов хөөрэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совхозой түрүү комбайнернууд Михаил Лапин, Сергей Перов.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШЭНЭ УЯЛГА АБТАБА

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай гайхамшагта илалта туйлаһанһаань хойшо гүйсэхэеэ байһан 40 жэлэй ойе ажалай ехэ амжалтануудаар угтаха гэһэн бүгэдэ арадай хүдэлөөнэй орон доторнай үргэнөөр дэлгэржэ байһаниинь мэдээжэ.

Һаяхан Мухар-Шэбэрэй районой «Эрдэм» совхозой ажалшад, малшадай коллективүүдтэ болоһон суглаанууд дээрэ шэнэ дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялганууд абтаба.

Жэшээлхэдэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда туйлагдаһан Илалтын 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсон, совхозой һаалишад, малшад энэ эхилээд байһан малай үбэлжэлгые хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэйгээр үнгэргэхын түлөө тэмсэхэ гэжэ шиидэ. Тиихэдэ ажахын һү һаалиин фермэнүүдэй һаалишад, малшад өөһэдынгөө арга боломжонуудые хаража үзөөд, тэдэнээ гүйсэд хэрэглэн, үдэрһөө үдэртэ габшагай шангаар хүдэлжэ, үйлэдбэриин үрэ дүнгүүдые дээшэлүүлхэ зорилго табина.

Жэшээлхэдэ, малай үбэлжэлгын үедэ — октябрьһаа май һара болотор совхозой һаалишад үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1900 килограммһаа бага бэшэ һү һааха, бүхыдэнь 12,5 мянган центнер сагаан эдеэ үйлэдбэрилхэ гэһэн социалис уялга абаа.

Түгнын һаалиин фермын коллектив (даагшань М. Ц. Тыкшеева) бүришье ехэ уялга абаһан байна. Эндэхид үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриһөө 2000 килограммһаа бага бэшэ һү һааха юм. Фермын түрүү һаалишад П. К. Масикова, А. К. Басова, Л. Д. Болдырева болон бусад энэ уялгые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө бодото хубитые оруулхабди гэжэ мэдүүлэнхэй.

Намар-үбэлэй һарануудта совхозой малшад шахамал үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 800 граммһаа доошо бэшээр нэмээжэ, энэ үе соо бүхыдэнь 1800 центнер мяха абажа, гүрэндөө худалдаха байна.

Мүн үбэлжэлгын үедэ эхэ малай зуун толгой бүхэнһөө дунда зэргээр 98 тугал, 85 хурьга, 85 унага түлжүүлхэ зорилго табигдана.

Мүнөө совхозой ажалшад абаһан социалис уялгануудаа дүүргэхын түлөө малай үбэлжэлгын түрүүшын үдэрһөө оролдосотойгоор хүдэлжэ байнхай.

М. ЦЫРЕНОВ,
манай штатнабэшэ корр.

ХОЖОМШОГ ЭХИЛЭЭШЬЕ ҺАА

Эгээл мүнөө үедэ Бодонгуудай совхоздо таряа хураалгын хүдэлмэри түгэсхэхы шатадаа ороод, ажахын механизаторнууд ажалайнгаа эршые үдэрһөө үдэртэ шангадхана.

Тиигээшьегүйдэнь аргагүй. Сагай уларил шамдуулна ха юм. Юуб гэхэдэ, манай эндэхи газар дээрэшэг аад, тарянай эдеэшэлгэ район соогоо нэгэ бага хожомдодог, хураалгашье зарим тэды оройтохоёо һанадаг юм. Тиимэһээ бүхы тарягаа амяарлан хадаха, хураха баатай болодог. Совхозой тракторна бригаданууд ороохото тарянай бүхы ургасые түрүүн богони болзорто хадажа дүүргээд, тэрэнээ түргэнөөр хураажа захалаа һэн.

Таряа хураалга дээрэ үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулан, һайн шанартайгаар хүдэлдэг комбайнернууд олон. Тэдэнэй дундаһаа Д. Т. Цыбенов, А. И. Молчанов, Б. Ц. Рабжаев, А. Ц. Цыбенов гэгшэдые онсолон нэрлэхээр. Эдэ нүхэднай халаанайнгаа даабариие ходо 110—150 процент дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана, табан хоног бүхэндэ шан абана.

Д. ТОГОШИЕВ.

СОВЕТ-СИРИИН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко Араб Социалис һэргэн хүгжэлтэ гэдэг партиин Генеральна секретарь, Сириин Араб Республикын Президент Хафез Асадтай октябриин 16-да Кремль соо хөөрэлдэбэ. Совет талаһаа — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Тихонов, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев, оборонын министрэй нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Генеральна штабай начальник С. Ф. Ахромеев; Сириин талаһаа — САР-ай Вице-Президент А. Хаддам, САР-ай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, оборонын министр М. Тлас, ПАСВ-ын нютагай хүтэлбэриин гэшүүн А. Дияб, Түрүү үзэлтэй национальна фронтын түбэй хүтэлбэриин гэшүүн Д. Нааме, түсэблэлгын гүрэнэй министр К. Шараф, экономикын, гадаадын худалдаа наймаанай министр С. Ясин, гадаадын хэрэгүүдэй министр Ф. Аш-Шараа гэгшэд хөөрэлдөөндэ хабаадаһан байна.

Советскэ Союзай ба Сириин хоорондохи, КПСС-эй ба ПАСВ-ын хоорондохи олон янзын харилсаанууд хани барисаан ба харилсаа холбоон тухай договорой бата бэхи үндэһэ һуури дээрэ амжалтатайгаар хүгжөөгдэнэ, саашадаа улам бэхижүүлэгдэжэ байна гэжэ К. У. Черненко, Х. Асад үгээ ойлголсолгын, хани барисаанай ба үнэн зүрхэнэй оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэбэ.

Совет-сириин харилсаанай иимэ хүгжэлтэ хоёр ороной арадуудай аша туһада, Дүтын Зүүн зүгтэ ба бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын, хүгжэлтэ дэбжэлтын хэрэгэй аша туһада харюусана. Эдэ харилсаанууд гүрэнүүдэй хоорондохи адли тэгшэ, үрэ түгэс харилсаанай, империализмын ба тэрэнэй табималнуудай ээрхэг түримхэй ябуулгануудта эсэргүү, эрхэ сүлөө болон арадуудай бэеэ дааһан байдалые баталхын түлөө тэмсэлдэ һаналаа нэгэдэлгын толотомо гэршэ жэшээ болоно.

Хоёр талын удаан болзорой аша туһые хараада абажа, элдэб асуудалнуудаар СССР-эй ба Сириин хоорондохи харилсаае саашадань хүгжөөн бэхижүүлхые хүсэжэ байһанаа хоёр тала мэдүүлээ.

Сириин бэеэ даагаад хүгжэхэ хараа шэглэлые, империализмын ба сионизмын хархис хараа бодолдо араб арадуудай эсэргүү ябуулгануудаа бэелүүлхэ талаар Х. Асад түрүүтэй Сириин хүтэлбэриин хараа шэглэлые Советскэ Союз бүрин хүсэдөөр һайшаан дэмжэнэ гэжэ К. У. Черненко мэдүүлбэ. Дүтын Зүүн зүгтэ үнэн зүб, бата бэхи эб найрамдал хангахын түлөө тэмсэлдэнь Сиридэ, бусад араб арадуудта Советскэ Союз саашадаашье али бүхы туһаламжа үзүүлхэ юм.

Империалис ээрхэг түримхэй ябуулгануудай, хашалта харшалалтын үүдхэгдэжэ байгаашье һаань, Сириин экономическа хүгжэлтэдэ, тэрэнэй өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ ашаг үрэ ехэтэй туһаламжа үзүүлдэгэйнь түлөө, үндэһэн эрхэнүүдээ бэелүүлхэ тэмсэлдэнь араб арадуудта хэлбэришэгүй туһалдагайнь, дэмжэлгэ үзүүлдэгэйнь түлөө Президент Х. Асад Советскэ Союзда баяр баясхалан хүргэжэ байһанаа гүнзэгы сэдьхэлһээ мэдүүлээ.

Америкын Холбоото Штадуудаар дэмжэгдэдэг, тухирагдадаг Израилиин ээрхэг түримхэй политикаһаа уламжалан, айхабтар орёо түгшүүрилтэй байһан Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые хөөрэлдөөнэй үедэ дэлгэрэнгыгээр хаража үзэбэ.

Араб национальна ба патриотическа хүсэнүүдэй тэмсэлые дараха, энэ райондохи байдалые улам түгшүүрилтэй болгохо талаар «стратегическэ нэгэдэлэйнгээ» үндэһөөр шэглүүлэгдэһэн США-гай ба Израилиин харата ябуулгануудые К. У. Черненко, Х. Асад эрид буруушааба. Имагтал США болон Израиль Дүтын Зүүн зүгтэ бодото амгалан байдал тогтоохо замда бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулна, араб оронуудай үндэһэн аша туһада, Палестинын араб арадай национальна таһаршагүй эрхэнүүдтэ, тэрэ тоодо өөһэдын бэеэ дааһан байдалтай гүрэниие байгуулха талаар тэрэнэй эрхэдэ зүрюу харша нюуса үгэсөөнүүдые һэнгэр убайгүйгөөр арабуудта баадхана гэжэ тэмдэглэгдээ.

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые гуримшуулха талаар Советскэ Союзай оруулһан дурадхалнуудые, тус райондо амгалан байдал тогтоохо, бодото, бүтэмжэтэй һайн программые Х. Асад үндэрөөр сэгнэбэ.

Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые үргэлжэ дээрэнь үнэн зүбөөр гуримшуулан шиидхэхын түлөө тэмсэлдэ Палестинын асуудалые шиидхэлгэ тон шухала удха шанартай байна.

Израилиин бүхы сэрэгүүдые Ливанһаа бүрин хүсэдөөр, хэлбэришэгүйгөөр гаргаха, энэ орондохи байдалые гуримшуулан һайжаруулха, национальна үгэеэ ойлголсохо талаар шэглүүлэгдэһэн хүсэлэл оролдолгонуудые дэмжэжэ байһанаа хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадагшад тэмдэглээ.

Уласхоорондын оршом соо США-гай захиргаанай бэелүүлжэ байһан хараа шэглэл арадуудай аша туһада дайсан харша байна, хүн түрэлтэниие ядерна дайнай аюул руу түлхинэ гэжэ уласхоорондын байдалые зүбшэн хэлсэхэдээ зааһан байгаа. Энээнтэй дашарамдуулан, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохын, ядерна дайе зайсуулан сарахын, бүгэдэ ниитын эб найрамдалые бэхижүүлхын аша туһада эб найрамдалда дуратай бүхы гүрэнүүдэй саашадаашье хүсэлэл оролдолгонуудаа гаргаха гээшэ шухала удха шанартай байна гэжэ тэдэнэр элирхэйлбэд.

Совет-сириин харилсаае саашадань амжалтатайгаар хүгжөөхын, мүн Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалаар, уласхоорондын бусад асуудалнуудаар хамтынгаа ябуулгануудые залан хүтэлбэрилхын тула хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалганууд ашатай туһатай, шухала удха шанартай байна гэжэ К. У. Черненко, Х. Асад мэдүүлээ.

Совет талаһаа — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша А. М. Александров, КПСС-эй ЦК-гай уласхоорондын мэдээсэлэй таһагые даагша Л. М. Замятин, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо Г. М. Корниенко, КПСС-эй ЦК-гай Уласхоорондын таһагые даагшын орлогшо К. Н. Брутенц, СССР-һээ САР-та байдаг элшэн сайд Ф. Н. Федотов, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын Дүтын Зүүн зүгтэхи оронуудай таһагые даагша Ф. П. Поляков; Сириин талаһаа—САР-һаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд М. А. Халяби, САР-ай Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын Зүүн Европын таһагые даагша Д. Кафри гэгшэд хөөрэлдөөндэ хабаадалсаһан байна.

Хөөрэлдөөнүүдэй дүүрэмсээр тэрээндэ хабаадагшадта зорюулагдажа сайлалга эмхидхэгдэһэн байгаа. Тэрээн дээрэ К. У. Черненко, Х. Асад хани ёһоной хундага үргэбэд.

(ТАСС).

НОМОЙ ҮНДЭР ЕХЭ ҮҮРГЭ

Хурса элшэ туяагаар толорһон һэхэгдэнхэй ном — энэ хадаа номдо дуратайшуулай бүлгэмэй ажал ябуулгын гол шэглэлые тодорхойлһон һүлдэ тэмдэг болоно. Дэлхэй дээрэ барлагдан гарадаг номуудай гурбанай нэгэ шахуу хубинь Советскэ Союзда хэблэгдэдэг юм. Энэ үнэтэ шухаг баялиг совет арадта алба хэнэ, тэдэниие үзэл сурталай-политическэ, сэдьхэл бодолой талаар хүмүүжүүлхэдэнь туһална. РСФСР-эй номдо дуратайшуулай һайн дуранай бүлгэмэй III съезд октябриин 16-да Москвада болобо. Тэрээндэ хабаадагшад партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр литературые нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлгые һайжаруулха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байгаа.

Энэ олоной хабаадалгатай ниитын эмхинүүдэй нэгэн 7 миллион хүниие, 29 мянган хамтын гэшүүдые нэгэдүүлдэг юм. 130 мянга гаран ниитын тараагшад ном һудартай элдэб янзын хүдэлмэридэ хабаадана.

РСФСР-эй номдо дуратайшуулай һайн дуранай бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ Е. А. Исаев элидхэл хэхэдээ, урдахи съездһээ хойшо үнгэрһэн табан жэлэй хугасаа соо бүлгэмэй бэелүүлһэн ажал ябуулга тухай хөөрэбэ.

Үзэл сурталай хүдэлмэридөө парти уран зохёолдо хододоо асари ехэ анхаралаа хандуулдаг юм. СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин ойн баярай пленум дээрэ нүхэр К. У. Черненко үгэ хэлэхэдээ, энээн тухай тэмдэглээ һэн.

Табан жэлэй габшагай барилганууд дээрэ, хүдөө нютагуудта ном тараалгада, ургажа ябаа залуу үетэниие номдо дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаһан байна. Сэрэгэй-патриотическа зохёолнууд хүнүүдые, илангаяа залуушуулые хүмүүжүүлгэдэ туйлай ехэ үүргэ дүүргэдэг юм. Фашизмые һамна бута сохижо, совет арадай туйлаһан Илалтын урдатээ тэрэ номдо дуратайшуулай ехэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлнэ.

Бүлгэмэй гэшүүд коммунис байгуулалтын хэрэгтэ хододоо партиин үнэн туһалагшад байха юм гэжэ съездын делегадууд найдуулаа.

* * *

РСФСР-эй номдо дуратайшуулай бүлгэмэй һайн дуранай бүлгэмэй правлениин пленум болобо. Е. А. Исаев тэрэнэй түрүүлэгшээр һунгагдаа.

(ТАСС).

...ЛМЭРИШЭНЭЙ ХАЛААН ТУХАЙ АНХАРАЛ ОРОЛДОЛГО

...мэргэжэлтэй хүдэлмэ... кадрнуудые бэлдэхэ ... социалис хани нэгэ... оронуудай харилсаа ... саг үргэлжэ үргэдэ... дүршэл ашаг үрэтэй... ...абалгада, шэнжэл... ...хамгаалан үнгэргэл... харилсаа холбоон туһа ...эдэг, табигдаһан зо... ...нуудые шиидхэлгэдэ ... ...тэйгөөр хандаха арга ...

...лис оронуудай тех... мэргэжэлэй һурал... гүрэнэй зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй 11-дэхи зүблөөндэ хабаадагшад энээн тухай хэлэһэн байна. Октябриин 16-да Москвада, Союзуудай байшангай Колонно залда тэрэ нээгдээ.

Хүдэлмэришэн ангиин зэргэнүүдтэ нэмэжэ ороһон залуушуулай суртал бодолой-политическэ, ажалай ба арюун зүб ябадалтайгаар хүмүүжүүлгые нарижуулан һайжаруулха асуудалнуудта зүблөөн зорюулагдаба. Юрэнхы эрдэмэй болон мэргэжэлэй совет һургуулиие хубилган шэнэлэлгын эрхэ байдалда ургажа ябаа залуу үетэниие хүмүүжүүлгын дүй дүршэлые зохёохы ёһоор хэрэглэлгэ хадаа һургалгын шэнэ аргануудые саашадань хүгжөөлгэдэ туһатай байха юм.

Энэ темэтэй холбоотой шухала асуудалнууд хэдэ хэдэн социалис оронуудай делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хэлэһэн үгэнүүд дотор зүбшэн хэлсэгдээ.

(ТАСС).

СОВЕТ-ХИТАД ЗҮБШЭЛЭЛГЫН ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД

ПЕКИН. (ТАСС). Совет-хитад политическэ зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдые хэхын тула Советскэ Союзай тусхай түлөөлэгшэ, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Л. Ф. Ильичев октябриин 16-да Пекин ерэбэ. Хитадай правительствын тусхай түлөөлэгшэ, КНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Цянь Цичэнь, бусад тусхай тушаалтад тэрэниие аэродром дээрэ угтаһан байгаа.

СССР-һээ КНР-тэ байдаг элшэн сайд, мүн хэдэ хэдэн социалис оронуудай Пекиндэ байдаг дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй толгойлогшонор угтагшадай дунда байлсаа.

Совет-хитад политическэ зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдэй ээлжээтэ шата октябриин 18-да эхилхэ.

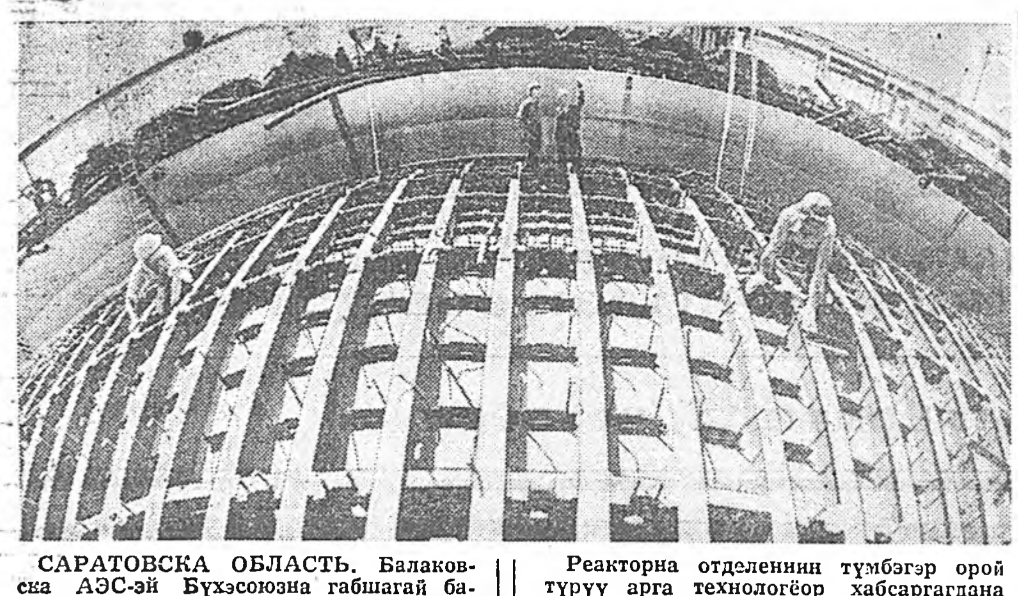
ҮЕ САГАЙ ШУХАЛА ДОКУМЕНТ

К. Маркс болон Ф. Энгельсэй бэшэһэн «Коммунис партиин манифест» хадаа научна коммунизмын түрүүшын программна документ болоо һэн. Мүнөөшье туйлай ехэ түүхэтэ удха шанартай энэ зохёолой гүн гүнзэгы удха тухай, дэлхэйн арад түмэндэ тэрэнэй ехэ үүргэ нүлөө үзүүлжэ байһан тухай «К. Марксын, Ф. Энгельсэй зохёоһон «Коммунис партиин манифестые» дэлхэйн арадуудай хэлэн дээрэ хэблэжэ гаргалга» гэһэн выставкэ хөөрэнэ. Энэ выставкэ октябриин 16-да Москвада, Гадаадын литературын Бүхэсоюзна гүрэнэй библиотекэ соо нээгдээ. ГДР-эй культурбундын вице-президент, профессор Генрих Гемковэй суглуулбаринуудһаа олохон зүйлнүүд эндэ асарагдажа табигдаһан байна.

1848 ондо Лондондо барлагдаһан «Манифестын» түрүүшын хэблэл харагшадай анхарал ехээр татана. Гар бэшэгүүдынь, Франциин хүдэлмэришэнэй партиин «Ле сосьялист» газетэдэ толилогдоһон манифест эндэ табигданхай. К. Марксын басаган Лаура болон тэрэнэй үбгэн П. Лафарг «Манифестые» оршуулһан байгаа.

Ород хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн хэблэлнүүдынь экспозицида онсо һуури эзэлнэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, Марксын хэлэһэнэй ёһоор, Росси хадаа Европодохи революционно хүдэлөөнэй түрүү отряд болодог байгаа. В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ СССР-эй Гүрэнэй библиотекын жасаһаа абтаһан СССР-эй арадуудай хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн «Манифест» мүн лэ эндэ бии.

(ТАСС).

САРАТОВСКА ОБЛАСТЬ. Балаковска АЭС-эй Бүхэсоюзна габшагай барилгын коллектив хүдэлмэрингөө эршэлэн хурдахана. Ажалай эмхидхэлэй түрүү онол аргануудые, эрдэм, техникын түйлалтануудые эндэ ажмалтатайгаар хэрэглэгдэнэ.

Реакторна отделениин түмэрэр орой түрүү арга технологеор хабсаргагдана (зураг дээрэ). 200 тонноһоо дээшэ шэгнүүртэй реакторнай орой газар дээрэ хабсаргагдана. Тэрэ бэлэн болгогдоод, өөрынгөө байха газарта тодхогдохо юм.

ТАСС-ай фотохронико.

СЫННЫРИТ гэжэ дэлхэй дээрэ оройдоол хоёр газарта олдоһон. Тэдэнь Сибирьтэ, Байгал-Амарай түмэр замда ойро юм. Энэ малтамал Сынныр гэжэ горхо-

УГАА ШУХАГ ТҮҮХЭЙ ЭД

БЭДЭРЭЛТЭ БА НЭЭЛТЭНҮҮД

ной эрьеэдэ олдоһон тула тэрэнэйнгээ нэрые абаһан. Тиигээд сынныриит юугээрээ һайн бэ?

— Сынныриит гээшэ, харахада, нэгэл боро шулуун лэ даа. Теэд тэрэмнай металлургидашье, хүдөө ажахыдашье, барилгадашье хэрэглэгдэхэ. Зарим гэрэй эзэн эхэнэрнүүдтэшье хэрэгтэй болохо, — гэжэ СССР-эй АН-ай гэшүүн-корреспондент, Сибириин Геологи, геофизикэ ба минеральна түүхэй эдэй институдай директор Виктор Сурков хөөрэнэ. — Сынныридэ алюмини, минеральна туүхэй эд, эрхим шанартай цемент ба болорто ородог нэгэ зүйлынь абтадаг байна.

— Алюмини абахын тулада бүхы дэлхэй дээрэ боксит хэрэглэгдэдэг гээшэ ааб даа. Сынныридэй тэрээнһээ ондоо юун бэ?

— Ушар юун бэ гэхэдэ, хожом Сибирьтэ алюмини гэхэ гү, хүнгэн сагаан түмэрые ехээр үйлэдбэрилдэг болохоор хараалагдана. Харин эндэмнай боксидай ехэ хэбтэшэ үшөө олдоогүй. Тиимэһээ боксидай оронда сынныридые ба бусад минералнууд хэрэглэгдэхэ.

— Хүдөө ажахыда хаана хэрэглэгдэхэ болоноб?

— Сынныриит соо гансал алюмини бии бэшэ, харин кали ехэ. Тиимэһээ тэрээнһээ үтэгжүүлгэ абтаха. Энээн соо хлор үгы юм. Харин хлор гээшэ Сибирьтэ шухала хэрэгтэй хартаабха, соя, овощто һайн бэшэ юм. Харин энэ үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ технологинь үнэтэй, орёо.

Харин сынныриит тиимэ бэлэн үтэгжүүлгэ байна бшуу. Тэрэ ондоо юумэнтэй холисолдожо шанараа гээнгүй, унанда үтэгжүүлгэ удаан байдаг.

— Иимэ үтэгжүүлгэ хэр һайн гэжэ харагдааб?

— Тэрэниие хэрэглэхэдэ, ургаса эрид дээшэлдэг, шанарынь һайжардаг гэжэ харагдаа. Жэшээнь, хартаабха соохи крахмал нэгэ процент тээр ехэ болодог. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, гектар бүхэнһөө хоёр центнер крахмал нэмэжэ абтаха болоно. Тэрээнһээ гадна, хартаабха соохи уһан бага болодог. Тиимэһээ тэрэ удаан һайн зандаа байдаг, гутадаггүй.

Сынныридэ абтаһан үтэгжүүлгэ хэрэглэхэдэ, морхоо, ногоон, укроп болон петрушка соохи саахар, каротин ба витаминууд ехэ болодог, ургамалай эмэй шанарынь һайжардаг.

— Сынныриды промышленна аргаар ашаглахын тулада нөөсэнь хэр ехэ гээшэб?

— Олон миллиард тонно юм. Гансал Сынныртэхи хэбтэшын үндэһөөр томо заводуудые байгуулбал, нөөсэнь хэдэн зуун жэлдэ хүрэхэ.

Гэбэшье тиимэ комбинат байгуулха гээшэ ерээдүйн хэрэг мүн. Юун бэ гэхэдэ, сынныриит далайн нюрууһаа мянган метр үндэр газарта, ула шэлын модон соо байдаг. Гэбэшье тэрэ шулуүе бутаруулаад, үтэгжүүлгэ болгон бүри мүнөө хэрэглэхэ болохоб.

Ирина СИРОТИНА хөөрэлдөө хэбэ.

(АПН).

БУЛАД ЗАМУУДТА ЭВМ АЛБА ХЭНЭ

ОРОНОЙ түмэр замай транспортые автомат аргаар хүтэлбэрилдэг нэгэн системэ байгуулха зорилготой хүдэлмэри ябуулагдана. Энээнэй гүйсэд дүүргэгдэхэдэ, ороной бүхы 32 замда ябажа байгаа составуудай, тэдэнэй бүхы албан ба предприятинуудай хүдэлмэриие хинаха арга олдохо юм.

Түмэр замай транспортые автомат аргаар хүтэлбэрилхэ системэ (АСУ) гэдэгые байгуулха хүдэлмэри хоёр шатада — 1985 онһоо 1990 он хүрэтэр ба 1991 онһоо 2000 он хүрэтэр бэелүүлэгдэхэ юм. Түрүүшынь шатада АСУ ашаа зөөлгэдэ нэбтэрүүлэгдэхэ. Мүнөө үедэ гансал Белоруссиин түмэр замда электронно-тоололгын аппаратура нэбтэрүүлэгдэнхэй. Энэ дүй дүршэлынь тэрэ түрүүшын шатада хэрэглэгдэхэ.

Белорусси ороһон замуудта мэдээсэлнүүдые гулидхаха тусхай пунктнууд байгуулагданхай. Тэндэхи хүдэлмэрилэгшэд хажуугаарнь гаража ябаһан составууд тухай бүхы мэдээнүүдые — вагонуудай номернуудые, ямар ашаатайень, хаана хүрэтэр ошожо ябаһыень тэмдэглэнэ. Эдэ бүхы мэдээнүүд телетайпай аппарадаар замай тоололгын түбтэ дамжуулагдана. Тэндэнь ЭВМ тэдэ мэдээнүүдыень согсолоод, сортировочно станцинуудта, промышленна предприятинуудта мэдээсэлнүүдые эльгээдэг юм.

Вагонуудай ойртон ерэжэ ябаһан тухай саг соогоо абтаһан мэдээе тэдэ хүлеэн абажа, ашааень буулгаха гү, али ашаа тээхэ хүдэлмэридэ бэлэдхэхэ аргатай болоно. Станцида ерэһэн поезднуудай составууд һэлгэгдэжэ, ЭВМ-эй дурадхаһан хуудаһаар шэнэ составууд бүрилдүүлэгдэдэг. Тиин составай бэлэн болоходо, тэрээн тухай мэдээсэл замай тоололгын түбтэ эльгээгдэнэ. Тобшоор хэлэхэдэ, зам дээрэ хэгдэжэ байгаа үйлэ хэрэг бүхэн компьютернүүдэй анхаралда абтана.

АСУ-е хэрэглэлгэ Белоруссиин түмэр замай бүхы ашаа зөөлгые үндэһөөрнь һайжаруулха арга олгоо. Поезднуудай ябадал, ашаа тээлгын хүдэлмэриин бүхы зам дээрэ ямар байһан тухай мэдээсэлые хэдынэйшье сагта абажа байха аргатай.

Мүн ороной бусад замуудта иимэшүү ёһоор лэ тоололгын түбүүд байгуулагдана. Тэндэнь ЭВМ-үүдэй туһаламжаар абтаһан мэдээнүүдтэй тааруугаар хүдэлэн ябажа байдаг поезд, локомотив болон вагонуудай модельнүүд бии болгогдохо. СССР-эй Зам харилсаанай министерствын Москвада байха Тоололгын гол түб тус тус замай түбүүдһээ али бүхы мэдээсэл һуража, ямаршье сагта хандаха аргатай байха юм.

Харин Тоололгын гол түб ороной бүхы замуудтахи байдалые хараада абажа, тус тус замуудай дүүргэхэ хүдэлмэри, даабаринуудые үгэжэ байха. Ойрын 4—10 үдэрэй туршада хэгдэхэ хүдэлмэриин түсэб табихада, иимэ мэдээнүүдые андалдан абалсалга илангаяа шухала юм.

Зам бүхэндэ мэдээсэлнүүдые гулидхаха 20-һоо 100 хүрэтэр пункт байжа болохо. Тэдэнэр тоололгын түбтэй телефонно ба телеграфай каналаар холбогдонхой.

Түмэр замай транспортда АСУ нэбтэрүүлгэ ороной бусад замуудаар хүн зон болон ашаануудые зөөлгые нилээд һайжаруулха арга олгохо. Тэрэ замай байдалые харуулдаг зүйл байһанаа, саашадаа тэрэниие жолоодон хүтэлбэрилдэг системэ болохо. Гадна энэ хадаа ороной бүхы арадай ажахые бүридхэхэ, түсэблэхэ ба хүтэлбэрилхын тулада хэрэгтэй мэдээсэлнүүдые автомат аргаар суглуулан болбосоруулха ниитэ гүрэнэй нэгэн системын таһаршагүй хубинь болохо юм.

Александр ДАВИДЬЯНЦ.

(АПН).

ӨӨРСЭ ШЭНЖЭТЭЙ

Ломоносовой нэрэмжэтэ Московско университедэй эрдэмтэд органическа химиин талаар шэнэ нээлтэ хэбэ.

МГУ-гай химическэ факультедэй эрдэмтэд — СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Н. С. Зефиров, химическэ эрдэмэй кандидадууд А. С. Козьмин, В. В. Жданкин, В. Н. Кирин гэгшэдэй хэһэн научна нээлтэ органическа химиин үндэһэн шухала асуудалнуудые шэнжэлгэдэ шэнээр хандаха арга олгоно.

— Дэлхэйн эрдэм наукада түрүүлэн дабһанай катализаторнуудай химическэ реакцинуудта һайнаар нүлөөлжэ, түргэдхэдэг байһыень элирүүлээбди. Тэрэ органическа шэнэ зүйлнүүдые бии болгохо арга олгоно, — гэжэ хүдэлмэриие хүтэлбэрилэгшэ, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Н. С. Зефиров хөөрэбэ.

1984 он ОКТЯБРЬ

ЭРТЫН ХАРТААБХА

Киевэй овощ-хартаабхын туршалгын ажахын станциин хүдэлмэрилэгшэд январьһаа март хүрэтэр эдеэшэдэг хартаабха ургуулха арга һанаашалаа. 40 шахуу сортын хартаабха энэ талаар туршагдаад, имагтал «полесский розовый», «житомирянка» гэжэ хоёр сортын лэ хартаабха үбэл ургажа шадаха байба.

Нёдондо зун, августын эхиндэ, үгэрсэ ургуулдаг пленочно теплицэ соо тэдэ сортын хартаабха һуулгагдаад, февраль һарада эрхим хартаабха абтаа һэн. Харин гансал Киевые тойроод, 1,7 мянган гектарай үгэрсын теплицэнүүд бии ха юм. Тиин тэндэ үгэрсын хурягдаһанай һүүлээр хартаабха таридаг болобол, нилээд ехэ ургаса абтаха байна. Гектарай 140—180 центнер абтахаар хараатай. Килограмм хартаабхын өөрын үнэ сэн 15-һаа 25 мүнгэн хүрэтэр болоно.

1984 оной шэнэ жэлэй урда Киевтэ 600 тонно шэмэ залуу хартаабха худалдагдаһан, харин мартын 8-най урда 150 тонно худалдагдаа һэн. Туршалгаһаа үйлэдбэридэ орохо бэлэдхэл хэгдэнэ.

А. СОКОЛ.

ТАДЖИГАЙ алюминиин завод — Урда-Таджигай территориальна - үйлэдбэриин комплексын эгээл шухала барилгануудай нэгэниинь юм. Ерээдүйн завод гээд тэрэниие зүбөөр нэрлэдэг. Дүүрэн хүсөөрөө хүдэлгэгдэжэ эхилхэдээ, тэрэ һалбариин эгээл томо предприятинуудан нэгэниинь болохо. Гадна шатаагдаһан анодуудые хэрэглэжэ, алюмини абаха шэнэ арга технологи хэрэглэгдэхэ байна. Энэнь хэрэглэгдэдэг заншалта арга технологитой сасуулхада, түмэрэй тонно бүхэндэ 6 процент хүрэтэр электрын элшэ хүсэ алмаха арга олгохо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Таджигай алюминиин заводой шэнэ корпус.

ТАСС-ай фотохронико.

СЕВЕРОБАЙКАЛЬСК ХОТЫН ПРОЕКТ

Ленинградай «Гипрогор» институдай хүдэлмэрилэгшэд Северобайкальск хотын проект зохёоно. Тиихэдээ БАМ дээрэхи энэ порт Киевтэй нэгэ широта дээрэ байдаг, тиимэһээ, Хара далайн эрьедэл адли, олон нарата үдэрнүүд эндэ болодог гэжэ хараада абаад, тэрэниие хэрэглэхэ түхеэрэлгэнүүдые хараална. Хотын гэр бүхэн дээрэ пластикова хара хабтагайнууд дэлгээгдэхэ. Наранай элшэдэ халаһан эдэнэй дулаанаинь гэрнүүдые дулаасуулха уһа халаахада хэрэглэгдэхэ юм. Энээнэй ашаар хэтэдээ сэбдэг мүльһэн дээрэ баригдажа байгаа энэ хотодо котельнэнүүдые үсөөнөөр бариха арга олдохо байна.

Байгалай хойто эрьеын хүрьһэниинь нимгэхэн, һандаргахада хэбрэг гэжэ хараада абаад, проектантнууд иимэ тобшолол хээ: хэрбээ, жэшээнь, Ленинградай областьдохи нэгэ гектар ойе хэдэн арбаад туристнуудай муудхаажа шадахагүй һаань, эндэ оройдоол ганса хүн тайгын тэнсүүритэ байдалые һандаажа шадаха. Тиимэһээ эндэхи байгаали хамгаалха хэрэгтэ проект дотор онсо анхарал хандуулагдана. Северобайкальскын оршондо хэды санатори, пансионадуудые байгуулбал таарамжатайб гэжэ бодомжолно.

Мүн газарай мүнхэ сэбдэг байхаһаань гадна, эндэ газарай ехээр хүдэлхэ аюул бии юм. Тиимэһээ байшангуудые барилгада энэ ушар мүн лэ хараада абтаха. Фундамент ба гэрэй газар дээрэ байдаг хубиин хоорондо түхеэрэлгэнүүдэй бэе бэе руугаа орожо гаража байха оньһон ухаалагданхай. Тиин газарай юһэн балл хүрэтэршье хүдэлөө һаань, тэдэнэй нишэ тиишээ хүдэлжэ байха хадань гэр унахагүй болоно.

Мүн Байгалые найдамтайгаар хамгаалха ябадал хараалагдаа. Биологическа технологиһоо гадна, урдажа ерэһэн муухай уһые үшөө кварцева шүүр соогуур гаргахаар хараалагдаа. Тэрэнь уһые тон тунгалаг болгожо, Байгалай өөрынь арюухан уһанһаа илгаагүй болгодог. Сибириин нуур сөөрэмүүдэй уһанай хүйтэн шанартай ушарһаа өөһэдөө бэеэ сэбэрлэжэ шададаггүйень хараада абажа, иимэ нэмэлтэ хэмжээн хараалагдаба бшуу. Иимэ шиидхэбэринь мүнөө уялгата болохо юм. Байгал-Амарай түмэр зам шадар баригдаха бүхы шэнэ хотонуудта тэрэ дүүргэгдэхэ болобо.

Ленинград.

Ю. ВОРОБЬЕВСКИЙ, ТАСС-ай корр.

ХҮН ТҮРЭЛТЭНДЭ — ЭЛШЭ ХҮСЭН

МҮНӨӨ ҮЕДЭ элшэ хүсэнэй абтадаг гол эшэ үндэһэн хадаа нефть, нүүрһэн ба газ болоно. Гэхэтэй хамта эдэ гурбанай нөөсэнь тиимэ ехэ бэшэ юм. Эдэмнай тон ойрын ерээдүй сагта бараргдаха гэжэ мүнөө тон эли болонхой. Зарим мэргэжэлтэдэй тооложо үзэһэнэй ёһоор, мүнөө элирүүлэгдээд байһан байгаалиин газ 2020 он багаар, нефть — 2100 ондо, нүүрһэн — 2300 он болотор барагдаха болоно.

Ушар иимэһээ хүн түрэлтэнэй хэрэглэхэ элшэ хүсэнэй шэнэ эшэ үндэһэнүүд угаа эршэмтэйгээр бэдэрэгдэжэ байгаа юм. Һалхи, далайн уһанай халиин ерэлгые, мүн термоядерна ба бусад янзын элшэ хүсэ хэрэглэхэ гэһэн дурадхалнууд оруулагдана. Наранай гэрэлэй элшые ашаглаха ябадалда һүүлэй үедэ илангаяа ехэ анхарал хандуулагдана. Элшэ хүсэнэй энэ эшэ үндэһэн илангаяа юугээрээ һайн бэ гэхэдэ, тэрэ оршон тойронхи дайда бузарладаггүй, тиигээд тэрэнэй нөөсэнь бодото дээрээ барагдашагүй юм.

Хүн түрэлтэн хадаа Наранай элшые имагтал Газар дээрэһээ бэшэ, харин Замбуулинай ойрын дайдада болбосоруулан ашаглаха байһаниинь ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, хэмэл ододой ниидэдэг газарта наранай элшэ газар дээрэхидэ орходоо 30 дахин хүсэтэйгөөр буудаг. Тиимэһээ наранай элшые замбуулинда барлаад, тэрэниие Газар руу саг үргэлжэ ябуулжа байха гэһэн бодол угаа һонирхолтой юм. Эндэ эгээл ехэ бэрхэшээл юун бэ гэхэдэ, мантан томо түхеэрэлгэнүүдые Газарые тойрон дабшаха замда гаргаха хэрэгтэй бшуу. Эндэ олон мянган түхэриг мүнгэн зөөри хэрэгтэй болохо. Жэшээнь, эрбээхэйн маягта 60 хэмэл одо гаргахада, нэгэ триллион гэхэ гү, али 1000 миллиард гаран доллар хэрэгтэй гэжэ американ инженернүүд багсаана. Теэд энэ туйлай ехэ мүнгөөр байгуулагдаха станци дэлхэйн бүхы станцинуудай оройдоол 3 процент хүсэнтэй адли байха юм. Тиигээдшье замбуулинһаа абтаха элшэ хүсэн ехэ аюултай байха. Юуб гэхэдэ, Газарта нэмэлтэ элшэ хүсэн ерэжэ, энэнь манай газар дэлхэйн дулаан хүйтэнэй тэнсүүрниие алдуулжа, леднигүүдые (мүльһэн хадануудые) хайлуулжа, океануудай нюрууе дээшэлүүлжэ, бүхы уларилые хүндэ таарамжагүй болгожо болохо.

Тиимэһээ ерэхэ мянган жэлдэ хүн түрэлтэниие замбуулинһаа абтаха бэшэ, харин Газар дээрээ үйлэдбэрилэгдэхэ элшэ хүсөөр хангаха ёһотой гэжэ багсаахаар. Замбуулиндашье элшэ хүсэ үйлэдбэрилхэ хэрэгтэй. Гэбэшье тэрэниие гол түлэб замбуулинай аппарадууд хэрэглэхэ болоно.

Л. КОЗЛОВ, техникын эрдэмэй доктор.

ҺОЛООМО ЯАЖА ШАНАРЖУУЛХАБ?

Һолоомон гээшэ шанар муутай тэжээл тула имагтал үбһэ, силосэй дутаалдахадал хэрэглэгдэдэг. Тэрэниие хоолтой болгохо зорилгоор элдэб зүйлнүүдые нэмэдэг, мүн элдэб аргаар тэрэниие тэжээл болгон бэлэдхэдэг байгаа. Теэд эдэнь аша үрэ багатайшаг һэн. Һүүлэй үедэ һолоомые силостэ суглардаг шэнгэн зүйлөөр шанаржуулха гэһэн һанал түрэһэн байна. Ушарынь хадаа тэрээн соо ехэ сэнтэй тэжээлтэ бодосууд бии аад, иишэ тиишээ урдажа, гоожожо һаладаг, тиигэжэ уһа голнуудыешье бузарладаг байха юм. Хойто Ирландиин мэргэжэлтэдэй һанамжаар, силос дарахынгаа урда нүхэн соонь һолоомо зузаашагаар дэбдихэ хэрэгтэй. Тиигэхэдэнь силосэй шүүһэн тэрээндэ аажамаар шэнгэжэ шанаржуулан, иимэ һолоомон дунда зэргын шанарай үбһэнһөө дутуугүй һайн болодог юм байна.

ХЭДЭХЭН ҮГӨӨР...

☆ *Москвадахи автомобильно-харгы замай институдта харгын саһа, мүльһые ультра-абяанай дорьбоогоор һалгабал һайн гэжэ тоолоно. Энээнтэй хамта дулаан оруулагдадаг. Гадна вакуумна насосоор саһа арилгаха нэмэлтэ түхеэрэлгэ дурадхагдана.*

☆ *Ленинградтахи С. М. Кировэй нэрэмжэтэ Ой модоной техническэ академидэ уляаһанай холтоһоор витаминай концентрат хэхэ арга ухаалба. Тэрээнһээ гадна, арһа хүрилүүлхэ бодос абтадаг, харин бэшэниинь малай хоолдо гү, али хүрьһэнэй үтэгжүүлгэдэ ородог байна. Тиигэжэ урдань хэрэггүй гэжэ тоологдодог юумэн гүйсэд ашаглагдаха болобо бшуу.*

☆ *Иимэ асуудал Ереванай зооветеринарна институдай хүдэлмэрилэгшэд табяад, цементнэ үйлэдбэриин үлэгдэл болохо цементын тооһые малда үгэдэг һолоомонтой холибол һайн гэжэ тодоруулаа. Һолоомондо орходоо 5—20 дахин бага шэгнүүртэй цементын тооһые тэрэ һолоомонтой холижо хүдхаад, һүүлээрнь тэрэнээ удаан аалихан бусалгадаг. Иимэ арга үнэгүй, бэлэн юм.*

☆ *«Мелиормаш» гэдэг Мозырь хотодохи нэгэдэл түрүүн нүхэ малтангүйгөөр, нэгэл ябахадаа 1,8 метр гүнзэгыдэ пластмассова соргонуудые табидаг шэнэ оньһо ухаалба. Түрүүн нүхэ малтаад, соргонуудые табидагта орходоо, энэ оньһоной бүтээсэ 4—5 дахин ехэ байна. Эдэ шэнэ машинанууд имагтал РСФСР-эй Хара бэшэ хүрьһэтэ нютагуудые 5 мянга гаран километр дренажна (уһа зайлуулдаг) соргонуудые табяа.*

☆ *Автомобилиие газаар хангадаг Ураалдахи түрүүшын компрессорнэ станци Свердловскдо хүдэлжэ эхилбэ. Тэрэ хадаа машинануудые бензинээр гү, али дизельнэ түлишөөр бэшэ, харин газаар дүүргэнэ. Энэ газынь Баруун Сибирьһээ ороной түб хүрэтэр, мүн бүри саашаа, баруун тээшээ дамжуулагдадаг юм. Түлишэ боложо хэрэглэгдэдэг газ бензинһээ хэдэн дахин үнэгүй. Тэрээнһээ гадна, газ двигателиин хүдэлхэ болзор ехэдхэнэ, мүн агаар багаар бузарлана.*

☆ *Грузиин политехническэ институдта ойлгосогүй муугаар, тодо бэшээр бэшэгдэһэн юумэ эли тодо үзэгүүдээр телевизорэй экран дээрэ аржытар харуулдаг программа ЭВМ-дэ тааруулан зохёогдоо. Танихын аргагүй шахуу юумэн машинын телекамерада оробол лэ, аржагар тодо боложо харагдана. Тиин энэ программые элдэб чертежнүүдые уншахын тулада хэрэглэнэ. Гадна эртэ урда сагай гар бэшэгүүдые гү, али зэмэтэнэй гар танихын тулада энэ программа хэрэглэжэ болохо гэжэ мэргэжэлтэд тоолоно.*

☆ *Урда түмэр замай Основа—Ворожба гэжэ участогта тээмэндэ 440 вагонтой поезд ябажа гараба. Энээнэй шэгнүүрынь — 33.500 тонно, утань—7 километр. Тэрэниие хамтадаа 39 мянган мориной хүсэтэй 5 локомотив шэрэжэ ябаа.*

Ямар зорилгоор иимэ туршалганууд хэгдэнэб гэхэдэ, поездын ута боложо, улам хүндэ болохо бүринь ехэ түлишэ алмагдаха байна. Тиигээд үшөө гурбан локомотив сүлөөрнэ. Тиигэжэ ажалай бүтээсэ дээшэлхэ, юумэ шэрэлгын өөрын үнэ доошолхо байна бшуу.

☆ *Мүнөө элдэб олон бактеринүүд технологическа лининүүдтэ «ажалладаг» болонхой гээшэ. Жэшээнь, аминокислота, тэжээлэй белок, ферментнүүд ба антибиотигуудые тэдэ бии болголсодог болонхой. Тиин бактеринүүдэй ямар байдалтай байһыень компьютер шалгаад, халуун хүйтэниень, кислотностиень, тэжээлэйнь бүридэлые тааралдуулха тухай шиидхэбэри бэеэ даагаад абаха аргатай. Эдэ хожом микробиологическа промышленностиин предприятинуудта үйлэдбэриин хэрэгые хүнэй хабаадалгагүйгөөр гуримшуулан байдаг болохо*

(ТАСС—АПН).

ЖЭЛ СОО ХЭДЫ АВТОМАШИНА БҮТЭЭГДЭЭБ!

Нёдондо дэлхэй дээрэ анха түрүүшынхеэ 40 миллион машина бүтээгдээ һэн. Япон эгээл олые бүтээдэг орон байһаар. Тэрэ — 11 миллион, США—9, Франци— 3, Итали — 1,58, Канада — 1,49, Великобритани— 1,29 миллион машина гаргана.

Киодо Цусин.

Токио.

«ХОРГОДООД» БАЙДАГ ӨӨХЭ ТОҺОН

Зүрхэ һудалай үбшэндэ дайрагдахагүйн тула өөхэ тоһо шадаал һаа багаар эдихэ хэрэгтэй. Теэд энэнь нилээд бэрхэтэй хэрэг юм. Ушарынь зарим өөхэ тоһон эдеэ хоол соо «хоргодоод» байдаг. Ехэ өөхэ тоһон сыр, колбаса ба мяханай бусад зүйлнүүдтэ байдаг. Һамар соохи сагаанай хахадынь тоһон. Майонез бултадаа шахуу тоһон юм. Сыр ба майонезтэй хамта шарагдаһан мяхан соо сайн 5 халбага тоһон, харин шарамал тахяагай хахад соо 18 халбага өөхэ тоһон байна. Яблокаар хэһэн пирогой нэгэ зүһэм соо арбан халбага тоһон бии.

(«Медика ньюс»).

Лондон.

ГҮЙСЭД АВТОМАДАЙ ХҮСӨӨР ХҮДЭЛДЭГ ЗАВОД

Японой Цукуба хотодо (Ибараки префектура), гүйсэд автомадуудай хүсөөр хүдэлдэг, дэлхэй дээрэхи түрүүшын иимэ завод һаяхан туршагдаба. Тэндэ багахан дизельнэ мотоорнууд, автомобилиин дамжуулгын коробконууд болон энэ

ГАДААДЫН ОРОНУУДАЙ ЭЛДЭБ ҺОНИН

мэтын бусад продукци бүтээн гаргагдаха юм.

Шэнэ заводой ондоо зүйлынь хадаа эндэ конвейернүүд үгы. Деталь бүхэн эхинһээ эсэс хүрэтэрөө нэгэл газартаа хэгдэнэ. Лазерна элшэ гэрэлтэй үйлэдбэриин оньһонууд түмэр отолно, нүхэлнэ, мүлинэ, шүрэбтэ гурьба гаргана, гагнана, хатуужуулна, тиигээд түрүүн узелнуудые, һүүлээрнь хэрэгсэлээ бүхы дээрэнь хабсаргана.

Бүхы үйлэдбэриие оройдоол 2—3 хүн жолоодожо хүтэлбэрилхэ.

ЭНДЭШЬЕ, ТЭНДЭШЬЕ— ЛАЗЕР

Лазер угаа олон газарта хэрэглэгдэдэг гэжэ мэдээжэ. Канадын эрдэмтэд тэрэниие шүдэ аргалалгада хэрэглэхэ туршалга хэнэ. Шүдэн мүйлэ хоёрой забһараар орожо, лазерна элшые шүдэнэй узуурта хүргэхэ тон нариихан зүйл ухаалагдаа. Тэрээгээр табигдаһан лазерна элшэ тэдэнэй яһые багаханаар хайлуулжа, тэндэ бии болоһон ган хүндынүүдые бүтүүлдэг байна. Гэбэшье энэ аргые үшөөл удаан туршаха хэрэгтэй.

ГОЛ МҮРЭНИИЕ СЭБЭРЛЭНЭ

Францидахи муухай уһатай болоһон мүрэнүүдтэ хойноо баржануудые шагтагалһан катернууд хоёрдохи жэлээ ябана. Тэдэ часай 3 километр ябадаг. Баржанууд дээрэ шахагдаһан кислородтой баллонууд бии. Тэрэнь шлангаар дамжуулагдажа, һэлюурэй хүдэлжэ байһан газарта хүргэгдэдэг. Минутын туршада 300 кубометр уһан кислородоор шанаржуулан сэбэрлэгдэдэг. Уһые иигэжэ сэбэрлэхэдэ, түрүүн замаг бии болодог, тиигээд загаһан амидарха арга олоно. Энэ арга анха түрүүн ФРГ-дэ дурадхагдаһан юм. Гэбэшье тэндэ кислород абаха мүнгэн олдоогүй. Тиимэһээ Рейн Европын эгээл муухай мүрэн гэгдэһээр.

ЭРТЭ УРДА САГАЙ ДҮРСЭНҮҮД

Хитадай Шэньси гэдэг провинцида 1974 ондо нютагай зон газар доро 210 метр утатай, 60 метр үргэнтэй ехэ нүхэ олоһон юм. Тэрээн соо бодото хүн болон юумэнүүдтэй хэмжээгээр адли үнгэтэ шабараар хэһэн моритой, тэргэтэй сэрэгшэдэй олон дүрсэ байба. Эндэнь хоёр мянган жэлэй саана шэрээдэ һууһан Цинь-Шихуанди гэжэ император хүдөөлүүлэгдэһэн байгаа. Энээниие 700 мянга шахуу хүдэлмэришэд 36 жэлдэ байгуулаа гэжэ тооложо элирүүлбэ.

Археологууд элдэб шэрээр будагдаһан 6 мянган дүрсэ олоод байна. Бултадаа ондоо нюур шарайтай.

Мүнөө эндэ музей баригдажа эхилээ. Гэбэшье тэрэниие гүйсэд бүтээхын тулада хүнэй үшөө нэгэ наһан хэрэгтэй гэжэ тухайлагдана.

РОБОДОЙ ГАЗААДА ТҮХЭЛ

Робот гээшэ хүн шэнги дүрсэтэй байха ёһотой гэжэ бидэ багаһаа ойлгодог байгаабди. Научно-фантастическа номууд соо, уран һайханай фильмүүдтэ рободууд тиимээр харуулагдадг байгаа бшуу. Харин мүнөө үедэ рободууд түхэл дүрсөөрөө юрын машинануудһаа ехэ илгаагүй болонхой. Зарим рободой манипуляторнуудынь лэ хүнэй гар шэнгеэр хүдэлдэг. Харин һаяхан Англиин хэблэлдэ бэшэгдэһэнэй ёһоор, резинэ гартай ба балсантай робот бүтээгдэжэ, мүнөө олоор гаргагдажа эхилхэнь ха. Мүнөөнэй рободуудта орходоо тэрэ хабсаралгын линидэ элдэб олон юумэ хэхээр «шуран нугархай» юм ха. Шахагдаһан агаараар тэрэнэй гарнуудынь хүдэлгэгдэжэ, элдэб ажал хэхээр бэлэн болодог.

ТУГАЛНУУДТА ЦЕМЕНТ ЭДЮУЛНЭ

Холимог тэжээл гээшэмнай залуу малай шэгнүүрые нэмээдэг гээшэ. Зүгөөр бүдүүн

...ЭМЖЭТЭЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН БОЛОО

...байһан һуралсалай ...комбинадай по... һургуулинуудай бай... саашадаа нарижуу... ...уулагдаба. Шэнээр ...гуули байгуулагдаа. — партийна һурал... олониитын дунда ...хүдэлмэри ...тухэл янзануудта — ажалай һургуули. ...урдань байһан һур... бүридэлынь һай... Цехүүд хоорон... ...гуулинуудые байгуул... ...үридэлдэнь дүтэрхы ...һуралсалтай хүнүүд ...байна. Жэшээнь, ...слесарьнүүд гү, ...пригүүд сугтаа сур...радаг болонхой. Мүн ...комбинадай управлени... коммунизмын һур... ахамад мэргэжэлтэд, начальнигууд эрдэм

эрдэмтэй, дүршэл шадабаритай мэргэжэлтэд байха юм. Хэһэн ажалыень комбинадай захиргаан, партийна комитет бодотоор сэгнэдэг гээшэ. Үнгэрэгшэ һуралсалай жэлэй түгэсэһэн хойно болоһон Пропагандистын үдэрэй үедэ пропагандистнуудай ехэхэн бүлэг грамота, шангуудаар урмашуулагдаһан байгаа. Полит-һуралсалай эдэбхитэдэй энэ һайндэртэ пропагандистнуудһаа гадна эрхим һурагшад уригдажа, хабаадаа юм. Тэдэнэр мүн лэ урмашуулгануудта, эрхим һурагшадай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. Тэрэл удаа һурагшадай бэшэһэн эрхим реферадуудай конкурс ехэ һонирхолтойгоор үнгэрөө бэлэй. Энэ мэтээр һурагшадаа урмашуулха заншалаа саашадаашье үргэлжэлүүлхэбди.

болбосоролоо дээшэлүүлдэг байха юм.

Политическэ һуралсалай гол хүсэн бологшо пропагандистнуудай кадрнуудта урданайхидал адляар ехэ анхарал хандуулнабди. Сентябриин 24-дэ комбинадтамнай болоһон үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэдэй ехэ суглаанай һүүлээр парткомой заседани дээрэ байгша оной полит-һуралсал эрхилхэ пропагандистнууд томилогдоһон байгаа. Тэдэнэй диилэнхи олониинь — дээдэ

Байгша һуралсалай жэлэй урда тээхэнэ стол дээрэ табидаг медаляар шагнагдаһан Д. А. Гуслякова, зэрэлгын үйлэдбэриин — Э. А. Головина, илгалгын цехэй — Н. П. Коробенко, үйлэдбэриие залан хүтэлбэрилгын автомат системын таһагай — Е. С. Хабеев, комбинадай управлениин — Р. В. Хамушкеева, хүүгэдэй саадай — В. Г. Хитрихеева, түүхэй эд бэлдэдэг цехэй — М. Ф. Ронис, ахамад механигай таһагай — З. С. Кокорина

гэгшэд манай эрхим пропагандистнууд гээшэ.

Манай партийна комитет шэнэ жэлдэ бэлэдхэлэй горитой хүдэлмэри хээ. Бүри зун байхада һурагшадай списогүүд бэлэн болоо һэн.

Контрпропаганда һайжаруулха зорилгоор «Уласхоорондын оршомдохи үзэл сурталай тэмсэлэй асуудалнууд» гэһэн курса шудалха 2 һургуули, мүн комсомолой һуралсалда «Үзэл сурталай тэмсэл болон залуушуул» гэһэн һургуули нээгдээ. «Хоёр дэлхэй — ажабайдалай хоёр ондоо ёһо заншал» гэһэн стендүүд бэлдэгдэһэн байгаа.

Түрүүшын хэшээлнүүд комбинадтамнай хаа хаанагүй эмхитэйгээр үнгэрбэ. Жэшээнь, «Үндэр бүтээсэтэ ажал — хүн бүхэнэй, бүхы ажалша коллективүүдэй уялга» гэһэн темээр комбинадай управлениин партийна һургуулида удха түгэс хөөрэлдөөн болобо. Пропагандистын орлогшо Р. В. Хамушкеева энэ темээ предприятиингаа хүдэлмэриин жэшээ дээрэ тайлбарилба. Түсэбтэ табан жэлэй гурбан жэл найман һарын дүнгүүдые дуулгаад, үйлэдбэридэ ушардаг дутуу дундануудые элирүүлһэн байна. Ерээдүйн зорилгонуудые тодорхойлходоо, пропагандист шэнээр нэхэгдэхэ бүдүүдэй хэһэгхэнүүдые харуулһан байгаа. Хэшээлэйнгээ түгэсхэлдэ тэрэ һурагшадтаа даабаринуудые үгөө. Жэшээнь, кадрнуудай таһагые даагшын уялга дүүргэгшэ Т. А. Челондаева ажалай журамай байдал шэнжэлжэ үзөөд, тэрэниие һайжаруулхын арга замуудые дурадхаха ёһотой юм. Тиихэдэ нэхэлгын цехэй начальник А. И. Вильдяйкин цех соогоо ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ нэмэлтэ арга нөөсэнүүд тухай элидхэл бэлдэхээр уялгалагданхай.

Илгалгын цехэй мастер Г. А. Морозовагай хүтэлбэрилдэг полит-һургуулиин һурагша, бригадир В. Ф. Дмитриева нүхэдтэеэ хамта Илалтын 40 жэлэй хүндэлэлдэ һара бүри түсэбһөө гадуур 30 тонно угаагдаагүй нооһо илгаха гэһэн уялга хэшээлэй үедэ абаба. Тэрэшэлэн зэрэлгын үйлэдбэриин полит-һургуулиин һурагшад уялгануудаа мүн лэ шэнэлээ.

П. ХАЙХАДАЕВА,
нарин сэмбын комбинадай парткабинедые даагша.

ПРОПАГАНДИСТЫН ҮДЭР

Партийна, комсомолой, экономическа һуралсалай шэнэ жэлэй урда тээ КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райком пропагандистын үдэр үнгэргэбэ.

Районой экономическа болон социальна хүгжэлтын түсэбүүдэй дүүргэлтэ тушаа партиин райкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Карпов элидхэбэ. КПСС-эй райкомой секретарь Н. Т. Хабалов — «Үзэл сурталай хүдэлмэриие тодорхой шэглэлтэй, аша үрэтэй болгохо», РАПО-гой ахамад экономист Л. Г. Гордеева — «Ашаг үрэ ехэтэй ажал — Эхэ ороноймнай һүр хүсэнэй эшэ үндэһэн» гэһэн элидхэлнүүдые хээ. КПСС-эй райкомой парткабинедые даагша Л. А. Ким 1984—1985 онуудай һуралсалай жэлдэ пропагандистнуудай шиидхэхэ зорилгонууд тухай хөөрөөд, түрүүшын хэшээлые үнгэргэхэ талаар методическа заабаринуудые сугларагшадта дурадхаба.

Һүүлээрнь пропагандистнууд — Никольскын сельсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Т. Д. Варфоломеев, Хүсөөтын дунда һургуулиин директор Г. М. Гармаева, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой секретарь Н. А. Ерофеева, ВЛКСМ-эй райкомой секретарь А. Г. Громов гэгшэд полит-һуралсал эрхилхэ талаар дүй дүршэлөө хубаалдаба. КПСС-эй обкомой лектор Ю. П. Болдонов уласхоорондын байдалаар лекци уншаһан байгаа.

Марксистско-ленинскэ һургаалые нэбтэрүүлэн ойлгуулха, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ талаар олон жэлэй туршада, ашаг үрэтэйгөөр хүдэлһэнэйнгөө түлөө Никольскын сельсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой марксизм-ленинизмын үндэһэ һууриин һургуулиин пропагандист Т. Д. Варфоломеев стол дээрэ табидаг медаляар КПСС-эй обкомой зүгһөө шагнагдаба. Тиихэдэ пропагандистнууд — Хүгөөтын 8 жэлэй һургуулиин директор Г. Г. Цыдыпов, «Коммунизм» колхозой ахамад инженер А. А. Гусляков болон бусад КПСС-эй обкомой, райкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа.

Ц. МАКСИМОВ.

...ТОБШОЛОЛТОЙГООР

...институдта партийна ...һуралсалай — ...экономическа — гурбан, ...комсомолой — нэгэ һургуу... ...ондо эмхидхэгдэн... Эдэ табан һургуули... һурагшад хамта суг... октябриин 1-дэ түрүү... хэшээлые үнгэргэбэ. ...экономическа болон ...хүгжэлтын түсэбүү... ...дүүргэлтэ», «Арад түмэ... ...алай эдэбхи үүсхэлые ...хүгжөөлгэ, ажахын ...хүдэлмэриие нарижуу... ...жаруулга» гэһэн элид... ...һурагшаднай өөһэ... ...дэд, дурадхаба. Иимэ ...һонин асуудалнуудай ...хэшээлдэ табигда... тон зүб.

...гол ажалаймнай... ...зорилго хүдөө ажахын ...ашаг үрые дээ...

шэлүүлгэтэй сэхэ холбоотой ха юм. Жэшээнь, мал ажалда поточно-цеховой гурим ашагтай гэжэ мэдээжэ. Теэд тэрээндэ орохын урда тээ фермэнүүдые һэльбэн шэнэлхэ хэрэгтэй бшуу. Энэ хүдэлмэриие ханган, бидэнэр проектно-сметнэ бүхы документаци бэлдэхэ үүргэтэйбди. Тиигэжэ Түнхэнэй, Улаан-Үдын, Зэдын районуудай фермэнүүдые шэнэ, ашаг ехэтэй гуримда оруулха талаар ехэ оролдолго гаргаа гээшэбди.

Мүнөө үедэ ушөө нэгэ асуудал шиидхэжэ байнабди. Шэнэ объектнүүдые эгээл богони болзорто ашаглалгада оруулхын тула сэхэ, барилгын талмай дээрэ тэдэниие хабсаргаха индустриальна гурим нэбтэрүүлхэ шухала. Иимэ гуримаар Прибайкалиин районой «Прибайкалец» кол-

хоздо үхэр, тугал харууһалха байрануудые, котельнын, уһа бүлэдэг станциин байшангуудые бодхоохо документаци бэлдэнхэйбди. Эдэ объектнүүд хадаа «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлдэ мэдэлтэй түмэрбетон хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводуудта шудхагдаһан бэлэн блогуудһаа хабсарагдаха болоно.

Түрүүшын хэшээлэй асуудалнуудые тайлбарилхадаа, элидхэлшэднай, дээрэ дурсагдаһанай ёһоор, нэн түрүүн өөһэдынгөө ажалһаа жэшээнүүдые шэлэжэ, һанамжануудаа хэлээ юм. Һайнаар түхеэрэгдэһэн, оньһожоруулагдамал малай байра болон үйлэдбэриин бусад барилгануудай проектнүүдые бэлдэхэдээ, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллаха эрхэ байдал олгуул-

ха уялгатайбди гэжэ һурагшаднай тобшолол хээ.

Саашадаа хэшээлнүүднай һургуули бүхэндэ өөрынгөө тусхай түсэбөөр үнгэрхэ юм лаб даа. Партийна һуралсалда һүүлэй хоёр жэлдэ хүгжэлтэ түгэс социализмын теори үзэжэ дүүргэөд, мүнөө партиин социальна политика шудалжа захалхамнай. Партиимнай гэшүүд мүнөө үеын обществын яагаад хүгжэжэ байһан тухай гүнзэгы мэдэсэтэй байха зэргэтэй бшуу. Һурагшад соохоо энэ талаар проектын ахамад инженер В. А. Братанов, ахалагша инженер-экономист А. Н. Овчинникова, холын хараата түсэб табилгын таһагые даагша, институдай парторганизациин секретарь М. П. Алдаев гэгшэд эрхим мэдэсэтэй юм.

И. НАГАСЛАЕВ,
К. ТАПХАНАЕВ,
«Бурятколхозпроект» институдай пропагандистнар.

ЗОРИЛГОНУУД ТОДОРХОЙЛОГДОБО

...эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин ...филиалда полит-һу... ...шэнэ жэл эхилээ. Ур... филиалай партком ...нилээд хүдэлмэри ...байгаа. Эрдэм ухаа... ...баринуудаар хүдэлдэг ...методологическа семинар... һуралсалай үедэ шиид... ...зорилгонууд тодорхойлог-

доо һэн. Түрүүшын хэшээл хаа хаанагүй — бүхы семинарнуудта, марксизм-ленинизмын үндэһэ һууриин, коммунис ажалай һургуулинуудта — эмхитэйгээр үнгэрөө. Филиалай парткомой гэшүүд олохон һургуулинуудта ошожо, хиналта

бэелүүлхын хажуугаар методическа туһаламжа үзүүлээ юм. Жэшээнь, Биологиин институдай директор, ВАСХНИЛ-ай гэшүүн-корреспондент, биологиин эрдэмэй доктор Э. Л. Климашевскиин «Оршон байгаалида диалектикын гол ёһо-

нуудай бэелэл» гэһэн элидхэл хэһэн, семинарай хүдэлмэридэ филиалай парткомой секретариин орлогшо, түүхын эрдэмэй доктор С. А. Максанов эдэбхитэйгээр хабаадажа, үнгэрһэн хэшээлэй дүнгүүдые түгэсхэлдэнь сэгнэһэн байна.

Октябриин 3-да парткомой заседани дээрэ һуралсалай жэлэй эхилһэн тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэжэ, партийна эхин организацинуудай секретарьнарай орлогшонор энээгээр тоосожо, шэнэ жэлэй зорилгонууд харагдаа.

Б. ЖИГМЫТОВ.

Түнхэнэй районой «Мир» колхозой Сагаан нуур, Галбай гэжэ газарнуудай ороохо тарянай ургасын гараса энэ жэлдэ ехэ һайн. Гектар бүриһөө 18—20 центнер ургаса абтана. Таряа хуряалга ажалай түрүүшүүлые тодоруулна. Үнгэрһэн жэлэй таряа хуряалгада шалгаржа гараһан В. Д. Машкинов, механизатор В. К. Односторонцев болон бусад таряа хуряалгын халуун хаһада бүтээсэ ехэтэй ажалаараа шалгарна. Тэдэнэр үдэр бүри нормоёо үлүүлэн дүүргэжэ, таряа хуряалгые богони болзорто дүүргэхын хойноһоо оролдоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: механизатор В. К. Односторонцев.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ЭРШЭЕЭ ШАНГАДХАНА

Кабанскын районой Выдрино станциин коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабаринуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэһээр.

Эндэхи түмэр замшад вагонуудай ашаалагдаха сагые нилээд хорооожо, вагонуудта ашаа тээхэ 9 һарынгаа даабариие 100,8 процент бэелүүлээ. Вагондо модо һайнаар ябталжа тээһэнэй ашаар 600 вагон сүлөөлэгдэжэ, нэмэлтэ ашаа зөөхэ арга олгогдоо. Мүн тиихэдэ вагонуудта ашаа тээхэ ба буулгаха хүдэлмэриин саг нормоһоо 0,3 часаар бага болгогдоо.

Байгша оной түрүүшын кварталай туршада үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ тус станциин коллектив илажа, Зүүн-Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин дамжуулгын Улаан тугаар урмашуулагдаһан байгаа. Мүнөө тэдэнэр Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай туйлаһан Илалтын 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан габшагай ажалай вахтада жагсаад, үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллана. Станциин түрүү хүдэлмэришэд электромеханик Н. Г. Рассоха, поезд бүридхэгшэд И. П. Петров, П. В. Таракановский, кассирнууд Г. С. Шадрина, П. А. Петрова, хүдэлмэришэд Ф. И. Горчаков, Т. А. Гущина гэгшэд социалис мүрысөөнэй тугые дээрэ үргэн ябана.

В. ЦИБИН.

Совет орон дотор

ХАРТААБХА ХУРЯАЖА ДҮҮРГЭБЭ

МИНСК. Белоруссиин хартаабхын поли дээрэһээ һүүлшын комбайнууд гаража ошобо. Механизаторнууд эрхим болзорто «хоёрдохи хилээмэ» хуряажа дүүргэбэ. Мэргэжэлтэ һайндэр — Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үдэртэ энэ амжалтаяа тэдэнэр зорюулба.

— СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ талаар үшөө нэгэ алхам хэгдэбэ,— гэжэ БССР-эй Минсельхозой Газар ажалай главкын начальник А. Коробач хэлэнэ. — Тус программын үндэһөөр республика промышленна үндэһэ һуури дээрэ хартаабха үйлэдбэрилхэ томо зоно болгогдожо байнхай. Индустриальна арга технологи, ажалай тодо эмхидхэл, хамтын подряд туһалһан байна.

Хартаабха хуряаха, илгаха, зөөхэ машинануудаар хүсэд хангагданхай хуряалга-зөөлгын комплексно отрядууд полинууд дээрэ хоёр халаанда хүдэлһэн байгаа. Энэнь ургаса гээлтэ хоролтодо оруулангүй хуряажа абаха арга олгоо.

Мүнөө үедэ ороной индустриальна түбүүдтэ хартаабха эльгээжэ дүүргэхэеэ байна. Эртэ ба дундуур болзорто здеэшэдэг хартаабхын сортнуудай таряалангые үргэдхэхые хараада абажа, үрэнэ хүрэнгын жаса байгуулагдана.

ТҮБЭЙ ТЕЛЕВИДЕНИИН ПРОГРАММЫЕ ХАРАНА

ПЕТРОПАВЛОВСК-КАМЧАТСКИЙ. Командорско аралнуудай хүн зон түбэй телевидениин программые харадаг болобо. Берингын арал дээрэ замбуулинай хэлхээ холбооной «Москва» гэжэ телевизионно станци ашаглалгада оруулагдаа.

Мүнөө үедэ Камчаткада хүн зонойнь 98 процентнь телевизионно дамжуулгануудые харадаг байна. Орошодой ба ангуушадай, загаһашадай болон геологуудай гэрнүүдтэ сэнхир экранууд ялардаг. Харин Петропавловскын болон тэрэнэй оршон тойронхи районуудай хүн зон түбэй телевидениин программануудые үнгэтэ телевизорээр хараха аргатай.

Хахад арал дээрэ радиорелейнэ лининүүдые барилга ба шэнэ телестанцинуудые хабсаргалга үргэлжэлһөөр. Энэнь ойрын сагта холын хизаарай бүхы хүн зондо манай Эхэ ороной ниислэл хотоһоо дамжуулгануудые хараха арга олгохо байна.

АУДИТОРИ—СААД

КОХТЛА-ЯРВЕ. (Эстониин ССР). Эстониин сланецай уурхайн олзоборилгын предприятинуудта хүдөө ажахын эрдэмэй һургуулинууд нээгдэнхэй. Шахтанууд болон уурхайнуудай хүдэлмэрилэгшэд — хамһабариин ажахынуудай эзэд сүлөөтэй сагтаа һургуулиин хэшээлнүүдтэ ябадаг юм. Колхоз, совхозуудай мэргэжэлтэд хэшээлнүүдые үнгэргэдэг.

Эстонидо хубиин хамһабариин ажахынууд үргэнөөр хүгжэнги. Тэдэнэй эзэдэй ургуулһан овощ болон үрэ жэмэсээ худалдахадань, ниитэ нэгэн гуримаар продукци тушаан абалга туһална. Хото, городууд болон һуурин тосхонуудай 80 мянганһаа дээшэ бууса шадарай участогуудые тушаан абалгын нүүдэл пунктнууд хангадаг. Огород ба саад ургуулагшадта һая таригдаһан модо болон рассада худалдалгые кооператорнуудай эмхидхэһэниинь баһал шухала байба.

ШЭНЭ ГАЗАР АШАГЛАГШАДАЙ ДУРАСХААЛДА

КУСТАНАЙ. Казахстанай шэнэ газар ашаглагшадай алдар соло хэзээдэшье буурахагүй юм. Кустанай хотодо бодхоогдоһон хүшөөгэй комплекс тэдэнэрэй баатаршалгые мүнхэлбэ. Городой гүйсэдхэхэ комитедэй шиидхэбэреэр «Комсомольская» гэжэ нэрлэгдэһэн шэнэ талмай дээрэ тэрэ бодхоогдоо.

Москвагай скульптор Н. Б. Смирнов түрүүтэй авторска коллективэй бүтээһэн хүшөө хадаа совет байгуулалтын һүр хүсэнэй, манай ороной арадуудые олон үндэһэ яһатанай ниитэ нэгэн гэр бүлэдэ нэгэдүүлһэн ленинскэ национальна политикын илан мандалгын һүлдэ тэмдэг болоно. Тэдэнэрэй ажалаар заха хизааргүй хилганата тала үрэжэлтэ таряалан болгогдоһон, гансахан область дотор 5 миллионһоо дээшэ гектар шэнэ газар хүдөө ажахыда хэрэглэгдэдэг болоһон, хэдэн зуугаад шэнэ һуурин тосхонууд, промышленна ба социально-соёлой хэрэглэмжын барилганууд бодхоогдоһон байгаа. Шэнэ газар ашаглан хэрэглэлгэдэ, хүшөө байгуулгада баһа аха дүү олохон союзна республиканудай түлөөлэгшэд хабаадалсаһан байна. Шабараар хэхэ хүдэлмэри Москвада хэгдэһэн, бронзо шудхалаа Ленинградта ба Минскдэ бэлдэгдэһэн байна. Киевһээ гранит асарагдаа. Алма-Атагай мэргэжэлтэд хүшөөгэй 200 тонный зүйлнүүдые хабсаргаха онсо шухаг техническэ шиидхэбэри олоһон байна.

Шэнэ газар ашаглагшадай хүндэлэлдэ бодхоогдоһон хүшөө үнгэрһэн саг ба ерээдүй тээшэ хандуулагданхай юм. Тэрэниие нээлгэдэ зорюулагдаһан митинг дээрэ түрүүшын шэнэ газар ашаглагшад ба залуушуул 2054 оной гэшэ гушанарта зорюулагдаһан бэшэгтэй капсула хадагалаа юм. Тиихэдэ шэнэ газар ашаглалгын зуун жэлэй ой һайндэрлэгдэхэ бшуу. Хэдэн үеын хүнүүдэй ажалай эстафетэ үргэлжэлһөөр.

(ТАСС).

...ЙЙ ДҮРШЭЛТЭЙ ТАНИЛСАБА

...С-эй обкомой дэргэдэхи курсада һуража байһан ...райкомуудай пропаганда болон агитациин таһа... даагшанар Кабанскын районой Селенгинск по... ...божо, тэндэхи целлюлозно-картоной комбинадта ...түсэб дүүргэхэ хэрэгые үзэл-сурталай талаар ...гуримтай танилсаа.

...надай парткомдо болоһон уулзалгын үедэ пред... ахамад инженер А. А. Дубановай «Ажахын ...эй болон политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри... ...ниитэ удха шанар», парткомой секретарь П. И. ... — «Эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ хүдэл... ...дүй дүршэл», профкомой түрүүлэгшэ С. В. Ту... — «Социалис мүрысөө эмхидхэлгын дүй дүр... ...комбинадай парткабинедые даагша Л. И. Роман... — «Үйлэдбэридэ полит-һуралсалай үзүүлдэг нү... ...С-эй агитколлективые даагша А. С. Балсунае... ...коллектив дотор агитаторнуудай дүүргэдэг үүр... ...элидхэлнүүд айлшадта дурадхагдаба.

...ь тэдэнэр целлюлозо-картоной комбинадай гол ...эй, уһа сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдтэй, хамһа... ...ахытай танилсаба.

...хэлдэнь комбинадай шэнэ һайхан Соёлой ордон ...холтой уулзалга болобо. Селенгинскын поссове... ...гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Г. Ф. Елезов болон Соёлой ...директорэй орлогшо Л. К. Водовозова байгша ...һэлогто эмхидхэгдэһэн соёлой — спортын комп... ...хүдэлмэри тухай айлшадта дэлгэрэнгыгээр хөө...

...гинск посёлогто болоһон энэ хэмжээ ябуулгада ...эй обкомой пропаганда болон агитациин таһагые ...Н. И. Крючков, КПСС-эй Кабанскын райкомой ...М. А. Лукьянов гэгшэд хабаадаба.

Н. ДАБАЕВ.

...УРГУУЛЬҺАНАА ...ХЫДЭНЬ СУГЛУУЛХА

...гэй ажалшад мэргэ... һайндэрөө габшагай ...угтаба. Тэдэнэр ур... ...гэн хуряажа абаха, ...эрэ ургаһан бүхы юу... ...суулжа хадагалха ...ролдоно.

...-гай ЦСУ-гай мэдээ... ...ёһоор, 104,6 миллион... ...ар талмай дээрэһээ ...то ба ороо һото-бобово ...нууд хуряагдаад бай... ...ань таряалангай тал... ...92 процентнь болоно. ...болгогдохо кукуру... ...миллион шахуу гектар... ...рягдаа.

...бхаа малталга дүү... ...төлөө. Полкин 90 ...хартаабха малтаг...

...ическэ ургамалнуудые ...а түлэг дундаа. По... ...35 процентын саахарай ...малтагдаа, 76 про... ...наран сэсэг сохигдоо, ...процентын лен-долгунец ...да абтаа.

Закавказиин, Киргизэй, Таджикистанай болон Туркмениин республикануудай ажахынууд овощ гүрэндэ худалдалгаар нёдондо жэлэй графигые уридлана. Тиихэдэ РСФСР-эй, Украиниын, Молдавиин, ба Узбекистанай колхоз, совхозууд гээдэжэ ябана.

Үнгэрһэн долоон хоногто ажахынууд тэжээлэй нөөсые нэмээгээ. Орон дотор бүхыдөө 66 миллион тонно үбһэн, 66,3 — сенаж, 15,7 — түмһэтэ тэжээл, 226,2 миллион тонно силос бэлэдхэгдээ.

Хаа хаанагүй таряашад ерэхэ ургасын үндэһэ һуури табина. 35,9 миллион гектар талмайда намарай ургамалнууд таригдаад, 74 миллионһоо дээшэ гектар талмайда намарай паар хахалагдаад байна.

(ТАСС-ай корр).

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

УНЖАГАЙРҺАНИИНЬ УРШАГТАЙ

Үе сагһаа түүхэ домогто ороһон Байгал далайн эрье шадархи нютагуудта жэл бүхэндэ намартаа эртүүр хүйтэржэ, тала дайдань хамагһаа урид саһаар хушагдадаг гээшэ. Энэ жэлдэшье эндэ эртээнһээ хүйтэрөө. Илангаяа һүүлэй үдэрнүүдтэ саһа бороогой холисолдон ороһоной удаа хүйтэнэй амисхаал эли мэдэгдэхээр ороо юм.

Нютагайнгаа байгаалиин сагай уларилай тогтуурингүй, эрид хубилдаг байһыень һаиса мэдэдэг болоһон ажахынуудай малшад, һаалишад, мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэд ниитынгээ адууһа малай үбэлжэлгэдэ эртээнһээ бэлдэдэг гуримтай һэн. Һаалиин фермэ, шахамалнуудай гүүртэ бүхэндэ малайнь байранууд сэбэрлэгдэжэ заһабарилагдахаһаа гадна тэжээлэйнь цехүүд түгэс бэлэн болгогдодог байһан юм. Иигэжэ үбэлжэлгэдөө жэшээтэ һайнаар бэлдэхэдээ, олохон фермэнүүдэй һаалишад үнеэн бүхэнһөө һү ехээр һаажа суурхана гээшэл.

Район доторсо сагаан эдеэ ехээр үйлэдбэрилдэг ажахынуудай нэгэн болохо Байгалай ОПХ-гай һү һаалиин долоон фермэдэ мүнөө продукци ехээр абажа бэлдэхэ тэмсэл үдэрһөө үдэртэ үргэдэнэ. Зунай бэлшээриин хаһада һү һаалияа дээшэлүүлһэн һаалишад үбэлжэлгын эхинһээ үнеэдэйнгээ һү шэмые эрид доошолуулхагүйн тула ехэхэн оролдолго гаргана. Жэшээлбэл, Закалтусай һаалиин фермэдэ үнеэдэйнь, тугалнуудайнь байра түгэс заһабарилагданхай. Сонхонуудынь шэллэгдэжэ, байра соохинь сэбэрлэгдэһэн, бүхы түхеэрэлгэнүүдынь заһабарилагдажа, һаадгүй хүдэлгэгдэдэг болонхой.

— Бидэ фермээ үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ хүдэлмэреэ байгша оной июнь һарын хахадһаа захалаа һэмди. Хэхэ ажал ехэ байгаа. Малайнгаа байра заһабарилжа дулаалхаһаа гадна үүдэнүүдыень шэнэлээбди. Мүн һүнэй байра, һаалишадай амарха, эдеэлхэ таһалганууд, улаан булан түхеэрэгдээ. Барилгашад малай гол үүдэндэхи талмайнуудые шулуугаар хушажа үгөө. Иигэжэ үүдэндэмнай шабар, шалбааг тогтохоёо болёо. Мүнөө манай фермэдэ тэжээлэй цех

үгы юм. Ажахымнай манайнгаа байдалые хараада абажа, хэрэгтэй түхеэрэлгэнүүдээр хангахал аабза гэжэ хүлеэнэбди. Һаалишаднай мүнөө бүлэг үнеэдтээ талха таряанайнь зүйлые өөһэдөө шанаржуулан бэлдэнэ. Һаалишан бүхэн томо боошхо соо үнеэдэйнгээ тэжээлые соргоор дамжуулагдадаг халуун уһанда холижо буйлуулдаг — гэжэ, фермын зоотехник Н. Г. Щепелев дэлгэрэнгыгээр хөөрөө бэлэй.

Байгалай ОПХ-да малай фермэ, гүүртэнүүдые үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ хүдэлмэри июнь һараһаа эмхидхэгдэжэ захалаа һэн. Тиихэдэ фермэ, гүүртэ бүхэндэ заһабарилга хэхэ барилгын, хабсаралгын олон бригаданууд байгуулагдаа юм. Мүн хэхэ ажалыньшье тодорхойлогдожо, үбэлжэлгын эхилтэр бүхы фермэ, гүүртэнүүдые түгэс бэлдэхэ эрилтэ табигдаа һэн.

Тэрэ гэһээр дүрбэн һара шахуу саг үнгэрөө. Мүнөө шалган харахада, тус ажахын бүхы фермэнүүд үбэлжэлгэдөө үшөөл түгэс бэлдэжэ үрдэзгүй байна. Хэрбээ Закалтусай фермэдэ бүхы байра байдалайнь эмхи гуримтай һаань, Тимлюйн фермэдэ заһаһаа дутагдалтай. Эндэ нэн түрүүлэн дулаа үгэдэг котельнынь байра хуушаржа эбдэрэнхэй. Һү тушаажа абадаг таһалгань заһабарилагдажа, гантаһан ханануудынь шабагдаһаншье һаа, газаа досоогүй һалан муухай, сэбэрлэгдээгүй. Үнеэдэйнь үргэн ута байра соо нойтон, шабар шалбааг тогтонхой. Сонхонуудынь хүсэд шэллэгдээгүй, үүдэнүүдынь дулаалагдаагүй. Мүн эндэ тугалнуудайнь байра бэлэн бэшэ. Малай тэжээл шанаржуулдаг цех түхеэрэгдээгүй, һаалишадынь үнеэдтээ тэжээлыень буйлуулан гүй эдюулнэ. Тиихэдэ Еланай, Нюгэй, Береговойн, Таракановкын болон Тресковой һаалиин фермэнүүдтэ байрануудынь хүсэд дулаалагдаагүй байһаар. Эдэ үдэрнүүдтэ гансал Тресковой һүнэй комплексдо заһабарилгын хүдэлмэри ябуулагдана. Харин бусад фермэнүүдтэ барилгашад үнихэнһөө харагдахаяа болинхой юм.

Малайнгаа фермэ, гүүртэнүүдые үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ хүдэлмэреэ эртээнһээ ябуул-

хаар шиидэһэн аад, мүнөө хүрэтэрөө унжагайруулһан Байгалай ОПХ-да гансашье ажахын хүтэлбэрилэгшэд бэшэ, мүн фермэнүүдые даагшанар, отделениие эрхилэгшэд зэмэтэй. Жэшээлбэл, Закалтусай һаалиин фермые даагша А. С. Никонов утын нажарай үедэ барилгашадай хүдэлмэриие хинан шалгажа байһан юм. Тиимэһээ заһабарилгань унжагайраагүй, түргэнөөр хэгдээ бшуу. Харин бусад фермэнүүдые даагшанар, заһабарилга хэдэг барилгашад, хабсаргагшадай хүдэлмэриие шалгажа, анхаралаа хандуулдаггүй байшоо. Мүнөө дээрээ ортошоод байһан тэдэнэрһээ асуухада, гол түлэб барилгын материалнууд, техникэ дуталдажа, барилгашад ажалдаа үдэр бүхэндэ гарадаггүй байгаа гэһэн шалтаг урдаа барина. Хэрбээ нажартаа эдэ дутагдалыень усадхахаар дары хэмжээ абадаг һаань, иимэ унжагайралта болохогүй һэн.

Малай фермэнүүдэй заһабарилгада сэхэ хабаатай ахамад инженер Н. С. Морозов трактор, автомашина болон хүдөө ажахын техникэдэ бүхы анхаралаа хандуулаад, фермэнүүдэй оньһон түхеэрэлгэнүүдые тоодогшьегүй байгаа. Мүн ахамад энергетигэй тушаалтай Ю. И. Власов ажахынгаа фермэнүүдтэхи электро-түхеэрэлгэнүүдые шалгажа харадагшьегүй байба.

Мал шахан таргалуулхаар мэргэжэһэн «Большереченский» совхоздо һаалиин хоёр фермэ, томодхогдоһон нэгэ гүүртэ бии юм. Гүүртын байранууд оройдоол хоёрдохи жэлээ ашаглагдана. Тиихэдэ фермэнүүдтэхи үнеэдэй байранууд, һүнэй гэр, улаан булан болон тэжээлэйнь цех хуушаранхай, заһабарилагдажа дулаалагдахаар, шэнэлэгдэхээр болонхой.

Исток һууриндахи фермэдэ хүрэжэ ерэхэдэ, эндэ заһа барилгын хүдэлмэри оройдоошье ябуулагдаагүй байба. Тодорхойлбол, сонхонуудынь хүсэд шэллэгдэжэ дулаалагдаагүй, үүдэнүүдынь гажажа һанжиишанхай, заһабарилагдаагүй. Тугалнуудайнь байра хуушарһандаа үглөө мүнөө унахаар болонхой. Байгша оной зунай эхиндэ тугалнуудай шэ-

нэ байра бодхоохоор һууриилжа эхилһэн аад, барилгын материалай дуталдахада орхижорхёо. Иигэжэ октябриин эхиндэ ашаглагдаха байрань мүнөө хүрэтэрөө задагай зайдан байһаар.

Хуушарһан байраяа заһабарилжа бэлдэхэһээ арсагшад абтаһан тугалнуудаа хаана харууһалхаяа ойлгоногүй. Энэ фермэдэ тэжээлэй цех үгы. Тэжээлээ шанаржуулан бэлдэнэгүй. Эндэхи мэргэжэлтэдтэй, хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэхэдэ, шанаржуулагдаһан тэжээлээ Большая Речка һууриндa бэлдээд, зөөжэ асархаар хараална. Үбэлэй янгинама 30—40 градус хүйтэндэ тэрэ холоһоо асарһан тэжээлынь харгыдаа барисалдажа хүрэхэгүй юм аа гү?

Большая Речка һууринай һаалиин фермэдэхи байдал бүришье һаа тулюурхан. Үнеэдэйнь байра соо хүйтэн, шииг тэй нойтон. Дулаалагдаагүй, бүглөөгүй нүхэ, һүбөөрнь далай тээһээ үлеэһэн һалхин хүүесэ эшхэрнэ. Уһа дамжуулха хоолойнуудынь хуушарһандаа хахаржа, уһа баринагүй. Мүн һү хүргэхэ түхеэрэлгэньшье заһабарилагдаагүй байһаар.

Дурсагдагша фермэдэ котельнэнь бэлэн болгогдоогүй. Электро-түхеэрэлгэнүүдынь, зайн галайнь утаһан хуушаржа хэрэглэмжэһээ гаргагдахаар болонхой. Эндэ тэжээлэйнь цех һаял баригдажа байна. Бүхы түхеэрэлгэнүүдээ нэгэ байра соо оруулбашье, таарулан тодхоогүй. Совхозой ахамад инженер С. А. Мезенцевэй мэдүүлһэнэй ёһоор, тэжээлэйнь цех энэ һарын хахадаар ашаглагдаха юм. Үнэн дээрээ хэгдэхэ ажалынь эндэ ехэ. Хараалһан болзортоо дүүргэжэ үрдихэ ха гү гэжэ һэжэглэмээр.

Истогой мал шахажа таргалуулха гүүртэдэ мүнөө 700 гаран хашараг харууһалагдана. Байрань тон юрынхеэр түхеэрэгдэнхэй. Илангаяа малын уһаар таһалдана. Таһалгаряагүй уһа дамжуулхын тула үрэмдэмэл худаг малтажа, шэнэ бүлүүр тодхохо хэрэгтэй. Эндэ тэжээлэй өөрын цех хэрэгтэй. Һолоомоёо хэршэжэ, талха таряанай зүйлтэй холижо бэлдэхэ оньһон түхеэрэлгэнүүд асарагдаһан аад,

тусгаар байрынь бэлдэгдээгүйдэ үшөөл хабсаргагдажа тодхогдоогүй, газаагуурнь хэбтэнэ.

— Барилгын материал дуталдана. Шифер, модон ехэ хэрэгтэй. Саг ябажал байна. Үрдихэмнай хүшэрхэн. Хуушан гүүртын дэргэдэ 200 үхэрэй үшөө нэгэ байра шэнээр баринабди. Мүнөө бэлэн бэшэ. Декабрь һараһаа ондоо ажахынуудһаа үхэрнүүдые тушаажа абахадаа, хаанашье байлгажа шахахаяа ойлгоногүйбди. Шэнэ байраяа түргэн ашаглаагүйдэ аргагүй,— гэжэ ахамад зоотехник К. Ливитин мэдүүлээ һэн.

Районой хоёр ажахын фермэнүүдэй үбэлжэлгэдэ хэр бэлдэһэн тухайнь эндэ дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэбэ. Тиихэдэ «Шергинский» совхозой, Кабанскын шубуунай фабрикын фермэнүүдтэ иимэрхүү дутагдалнууд бии байна.

Малай үбэлжэлгын эхилээд байһан мүнөө үедэ түгэс бэлдэнгүй байһан ушар юунһээб гэбэл, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд зунай хахадта үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ тухай шиидхэбэри абаһан аад, саашадаа дүүргэлтыень шалгангүй орхижорхёо. Тобшолбол, тэжээл бэлэдхэхэ ургаса хуряаха хаһадаа дашууржа мартажархёо гээшэл даа. Энэ ехэхэн алдуу мүн. Хэрбээ совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй энээндэ анхаралаа хандуулаагүй һаань, фермэнүүдые даагшанар, отделениие эрхилэгшэд, зоотехнигүүд, ветеринарна мэргэжэлтэд мүнөө хүрэтэрөө хэндэ найдаад абяа анирагүйхэн һуугаа гээшэб гэжэ асуултай байна. Үбэлжэлгэдөө түгэс бэлдэжэ үрдингүй, дээрээ ортошоһон эдэнэрэй урдаа бариһан шалтагта этигэлтэй гү?

Малайнгаа ашаг шэмые доошолуулангүй үбэлжэлгэдөө орожо, һү, мяха ехээр үйлэдбэрилхэ эрилтын табигдаад байһан мүнөө үедэ иигэжэ унжагайрһан эндэхи ажахынуудта яһала уршагтайхан лэ байха даа.

С. ЧАЙКИН,
районой «Байкальские огни» газетын корреспондент.
В. ЖИГЖИТОВ,
манай корр.

Кабанскын район.

ТҮРЭЛ НЮТАГАЙМНАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

АЯНШАЛАГШАД ГЭРШЭЛНЭ

Түнхэнэй районой эдир хизаар ороноо шэнжэлэгшэд Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануудай, үбгэ, эсэгэнэрэйнгээ ёһо заншалнууд тухай, хорёод-гушаад онуудай пионернүүд, комсомолшууд тухай материалнуудые суглуулжа, үнгэрһэн үеын түүхын бодото хуудаһануудые һэргээхээр оролдодог юм.

Нэн түрүүн Жэмһэгэй дунда һургуулиие абаад харая. «Минии Эхэ орон—СССР» гэһэн аяншалгын нэгэ шэглэл «Байлдаануудта Эсэгэ ороноо хамгаалаа» гэһэн уряа доро үнгэргэгдэдэг. Хүтэлбэрилэгшэнь — түүхын багша К. Ж. Ошоров мүн. Ахамад үетэнэй дайшалхы, революционно, ажалай ёһо заншалнууд дээрэ һурагшадые хүмүүжүүлгэ гол зорилгонь болоно. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Жэмһэг нютагһаа мордоһон 243 хүнэй 137-ниинь дайнһаа бусажа ерээгүй юм. Хэнэй, ямар фронтнуудта дайлалдаһан тухай мэдээсэлнүүдые суглуулжа, дайшалхы ямар шагналнуудта хүртэһыень һурагшад бэшэжэ абаһан байна. Дайнай газарһаа бусажа ерээгүй сэрэгшэдэй гэр бүлэнүүдые, үндэр наһатай ветерануудые пионернүүд шефтээ абанхай. Жэшээлхэдэ, 8-дахи классай һурагшад багша Ф. Ж. Похоновагай хүтэлбэри доро «Эрэлхэг зоригой хэшээлнүүдые» эмхитэйгээр үнгэргэнэ. Эдэнэр шэнжэлгэ-бэдэрэлгын хүдэлмэриин дүнгүүдээр планшедүүдые бэлдэһэн, дайнай ветеранууд Д. Д. Бадмаев, Б. С. Сыренов, Д. Н. Сымбелов гэгшэдые һургуулидаа урижа, уулзалга хэһэн байна. Дайнһаа бусажа ерээгүй хүнүүдэй дурасхаалые мүнхэлһэн хоёр хүшөө энэ нютагта бодхоогдонхой юм. 8-дахи классуудай һурагшад эдэ хүшөөнүүдые харууһалдаг, болбосон түхэлтэй байлгадаг.

«Минии Эхэ орон—СССР» гэһэн аяншалгын нэгэ шэглэл хадаа «Байгаалиин нюусанууд тухай» гэжэ нэрлэгдэнхэй. Түнхэнэй дунда һургуулиинхид энэ хэрэгтэ амжалтатай. Дүтэ урдадаг гол горхонуудай эрьенүүдые һурагшад бог шоройһоо сэбэрлээ. П. Ф. Зверевагай хүтэлбэрилдэг 5-дахи «б» класс эндэ илангаяа шалгараа. И. Ф. Захаровта, И. Л. Истоминдо зорюулагдаһан хүшөөнүүдэй дэргэдэ һургуулиин комсомолшууд дурасхаалай модо, һөөгүүдые олоор тариһан байна. Зундаа эдиршүүд ахалагша пионервожататай суг лесничествэдэ хүдэлжэ, Шара гол шадар 50 гектар газарта нарһа һуулгаа һэн. Эндэ эрхим һайнаар хүдэлһэн Андрей Зверев, Михаил Томилов, Людмила Кузнецова ба бусадшье урмашуулагдаа бэлэй.

«Тэрэнги» клубай гэшүүд ургамал, сэсэгэй, овощой үрэһэ суглуулдаг, холоһоо захижа асаруулдаг, эгээл һайнуудыень шэлэжэ абаха даалгабаритай. Хүтэлбэрилэгшэнь—А. А. Назимова. Биологиин багша А. А. Попов эдир биологуудтай суг туршалгын хүдэлмэри үнгэргэдэг, ургамал шудалан үзэдэг юм. Үйлэдбэриин бригадануудай хүдэлмэриин үедэ һурагшад капуста, морхооб, укропой элдэб хорхой шумуулые хюдажа, ургамал ногоо харууһалжа һурадаг заншалтай.

«1984 оной ургаса», «Хими ба ургаса» гэһэн материал, планшедүүд гоёогдон шэмэглэгдээ. Эм домто ургамал суглуулгада һурагшад эдэбхитэй хабаадаһан, 88 килограмм долоогоно, мойһо, 20 килограмм ганга, 8 килограмм хуһанай гүлгэ суглуулаа. Жэл бүри һургуулиин һурагшад Элүүрые хамгаалгын министерствын грамотануудаар шагнагдадаг юм. Һургуулиин дэргэдэхи участогта туршалгын хүдэлмэри ябуулагдажа, «полёт», «приякульский-ранний», «приднепровский-ранний» гэһэн хартаабхын сортнууд шэнжэлэн үзэгдөө һэн. Һургуули өөрын Улаан дэбтэртэй, А. А. Назимова тэрэнэй бэшэлгые хүтэлбэрилдэг юм.

«Ленинэй нэрэ—манай туг дээрэ» гэһэн шэглэлээр хүдэлмэри Аршаанай дунда һургуулиинхид ябуулна. Һургуулиин ахалагша пионервожата Р. В. Соколова хүтэлбэрилэгшэнь юм. «Минии Эхэ орон—СССР» гэһэн аяншалгада хабаадагшад «Улаан туг—шинии бүлэдэ», «Бүлын хуби заяан—ороной түүхэдэ» гэһэн хэмжээ ябуулгануудта оролсонхой. Аяншалгын отряд бүхэн өөр өөрын даабаритай. Жэшээлхэдэ, Аршаан нютагай түрүүшын пионернүүд тухай 7-дохи, түрүүшын комсомолшууд тухай 9-дэхи классайхид, Аршаанай комсомолшууд—«Эхэ ороноо хамгаалагшад» гэһэн материалнуудые 8-дахи классайхид суглуулдаг.

Эдэ материалнуудай үндэһөөр музейдэ стенднүүд, планшедүүд, альбомууд бүридхэгдөө. Аршаанай дунда һургуулиин пионерскэ ба комсомолой организацинуудай түүхэ тухай, СССР-эй Верховно Советэй түрүүшын депутат Доржи Санжиевич Цыбиковэй намтар, ажабайдал тухай, һургуулиин түрүүшын багша, Ленинэй орденто Сергей Давыдович Дабанов тухай материалнууд илангаяа анхарал татамаар.

«Манай Ленинскэ комсомол», «Эдир ленинец» гэһэн кружогууд бии. Кружогой хүдэлмэридэ хабаадагшад хөөрэлдөөнүүдые бэлдэдэг, музей соо экскурси, партиин, ажалай болон дайнай ветерануудтай уулзалгануудые эмхидхэдэг юм.

Союзна республикануудһаа өөһэдынгөө үетэнтэй, элдэб хотонуудай музейнүүдтэй, партиин, ажалай ветерануудтай бэшэг бэшэлсэдэг заншалтай болонхой.

«Ленинэй нэрэ — манай туг дээрэ» гэһэн шэглэлээр хүдэлмэридэ 5-дахи «А», 8-дахи классуудай отрядууд эдэбхитэй хабаададаг. Хүтэлбэрилэгшэдынь — Г. С. Амханова, Г. Ф. Подойницына. Бэдэрэлгын хүдэлмэриин дүнгөөр аяншалгын штабайхид «Минии нютаг—Эхэ оронноймнай хуби» гэһэн һайндэр үнгэрөө.

«Минии Эхэ орон — СССР» гэһэн аяншалгада «Искусство арад зондо алба хэнэ» гэһэн шэглэлынь илангаяа үүсхэл, һонирхол бадаруулмаар. Толтойн дунда һургуулиин түрэл хэлэ, литературын багша С. Д. Сотникова энэ шэглэлээр хүдэлмэриие хүтэлбэрилдэг юм. Поэдүүд, дуушад, арадай аман үгын зохёолнуудые түүрээгшэд Түнхэн нютагта олон бшуу. Тэдэнэй зохёохы ажал ябуулга, искусство болон литературын түлөөлэгшэд тухай үхибүүд мэдэсэтэй болоно.

Аяншалгын отряд бүхэн штабай даабаряар хүдэлөө. 10-дахи классай һурагшад Софья Доржиевна Сотниковагай хүтэлбэри доро ехэ материал суглуулжа, олоной һонорто табяа. Журнал болон газетэнүүдһээ хайшалагдажа абтаһан хэһэгүүд, шүлэгүүдэй суглуулбаринууд, дурсалганууд, фотодокументнүүд бүридхэгдэжэ, «Минии хизаар — Түнхэн нютаг» гэһэн аман үгын журнал гарагдаа. Журналай хуудаһануудта иимэ поэдүүд болон уран зохёолшодой, онсолбол, Балдан Ябжанов, Ардан Ангархаев, Владимир Сыренов, Борис Сыренов, Лопсон Тапхаев гэгшэдэй ажабайдал, ажал ябуулга тухай журналай хуудаһануудта хөөрэгдэнэ.

Литературна «Мүнхэ Саридаг» нэгэдэлэйхидтэй 9-дэхи «Б» классайхид уулзаа һэн. Энэ үдэшэдэ үхибүүд гансашье поэт болон уран зохёолшодой үгэ хэлэхыень шагнаа бэшэ, өөһэдынгөө шүлэгүүдые, бишыхан басни, онтохонуудые хөөрэһэн байна.

Хизаар ороноо шэнжэлгын музейдэ арадай аман үгын зохёол тухай баян материал анхарал татана. «Түнхэнэй буряадуудай урданай оньһон, хошоо үгэнүүд», «Юрөөлнүүд», «Хуушанай дуунууд» гэһэн альбомуудые гаргаа.

Мэдээжэ үльгэршэн Сороковиков—Магайн зохёохы ажал ябуулга тухай хэдэн планшет бэлдэгдэдэг. 8—10-дахи классуудай һурагшад «Хэнгэргэ» гэһэн арадай ансамбль байгуулаа һэн. Түнхэнэй ёохор, шог дуунууд, дуу-юрөөлнүүд, хатарнууд ансамблиин программада ороо. «Хэнгэргэ» ансамбль арадай ансамбльнуудай республиканска конкурсдо хабаадажа, хүндэтэ дипломоор шагнагдаа һэн.

Иигэжэ районой хэдэн һургуулинуудта «Минии Эхэ орон — СССР» гэһэн аяншалгын хүдэлмэри элдэб шэглэлээр, һонирхол үүсхэмээр, олон аргануудаар ябуулагдана.

Н. АЖЕЕВА,
эдир аяншалагшадай республиканска станциин методист.

«БУРЯАД ОРОНОО МАГТАН ДУУЛАНАБ»

ГЭҺЭН ФОТОКОНКУРСДО

БАЙГАЛ ДЭЭРЭ

Дэлхэй дээрэ эгээн тунгалаг Байгал далай Буряад ороной газар дайда дээрэ оршоно. Үзэсхэлэн гоё байгаалиин энэ далайтай холбоотой үзэгдэлнүүд, булан тохойнууд манай республикын хүн зоной дура сэдьхэлые буляадаг гээшэ. Байгал-Амарай түмэр замай барилгатай холбоотой. Буряадай участогай асари ехэ барилганууд эндэ мүнөө бодхоогдоно. Гэбэшье хориодохн зуун жэлэй барилганууд үзэсхэлэн гоё байгаалиин эрхэ байдалтай зохидоор таарана.

Республикын хойто районуудта, илангаяа Хойто-Байгалай райондо оро үсхэбэрилгэдэ онсо анхарал хандуулагдана. Манай фотоконкурсдо ерэһэн зурагууд энэ нютагай үзэсхэлэн һайханиие харуулна. Танай анхаралда дурадхагдаһан нэгэдэхи зураг дээрэ Хойто-Байгалай районой оро үсхэбэрилдэг ажахынуудай иимэ аргаар үбэлжөөндөө нүүдэг байһан харуулагдана; намар Байгал дээрэ.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

О

ИЛАЛТЫН 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

„БАГРАТИОН" ГЭЖЭ ДОБТОЛГО

40 жэлэй урда тээ, 1944 оной зун, Совет Арми Белоруссиие немец-фашис булимтарагшадһаа сүлөөлөө һэн. Энээнэй урда тээ гурбан жэлэй туршада хүндэ тулалдаанууд болоо. 1943 оной һүүл багта Совет Арми Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда эрид хубилалта түйлажа, немец-фашис булимтарагшадые совет газар дээрэһээ бүхыдэнь намнажа захалаа бэлэй. 1944 оной үбэл, хабарай добтолгын үедэ совет сэрэгүүд дайсаниие Ленинград шадар ба Украинын Баруун эрьедэ бута сохёод, Белоруссиин зарим хубиие сүлөөлжэ, СССР-эй Гүрэнэй хилэдэ гараһан юм. Фашис Германиие Совет Арми гансаараа бута сохижо шадаха гэжэ мэдэрһэн манай баруунай союзнигууд Европодо одоошье хоёрдохи фронтые нээгээ һэн.

США-гай, Англиин, Канадын, тулалдажа байгаа Франциин түрүүшын солдадуудай Сенскэ тохойдо (Хойто Франци) бууһаа бүри урид Совет Верховно командовани 1944 оной хоёрдохи хахадта добтолгонуудые хэхэ түсэбүүдые зохёогоод байһан юм. Тэдэнэрэй дунда Белорусска стратегическэ добтолго эгээн томонуудай нэгэнииинь байгаа. Фашис генерал Мелентинэй мэдэрһэнэй ёһоор, энэнь «өөрынгөө хэмжээгээр союзнигуудай Нормандида ороошоһоо нилээд үлүү болоно». Энэ добтолго «Багратион» гэжэ нэрлэгдэһэн юм.

Энэ добтолго ямар зорилготой байгааб гэхэдэ, нэгэн доро дайсанай бэхилэлгэнүүд руу зурган участогта гүнзэгы сохилто хэжэ, сэрэгүүдыень бутаргажа, хуби хубяарнь бута сохихо гэһэн байгаа. Удаань Минск руу добтолжо, Белоруссиин ниислэлһээ зүүлжээ байһан дайсанай гол хүсэнүүдые бүһэлөөд, үгы хэхэ ёһотой. Саашадаа добтолгоёо үргэлжэлүүлжэ, Польшын ба Зүүн Пруссиин хилэдэ гараха ушартай.

Дайлалдаан Белоруссиин ой модон ба намаг налхи соогуур — ганса хүнэйшье ябахада хүндэ газараар болохо байгаа. Гадна энээнээ далдалхын тула дайсанай анхаралые совет-герман фронтын урда тала руу татаһан юм. 1944 оной зун совет сэрэгшэд имагтал эндэһээ добтолхо гэжэ фашис хүтэлбэри хүлеэжэ байгаа бшуу.

Немец-фашис командовани өөрынгөө бэхилэлгэнүүдые дундуурхи талааршье һуладхаагүй, тэндэ нилээд ехэ хүсэн ба хэрэгсэлнүүд баригдажа байгаа. «Центр» гэдэгэй ба хажуу талын арминууд 63 дивизитэй ба гурбан бригадатай, тэдэнь 1.200 мянган солдат, 9500 үхэр буу ба миномёт, 900 танк ба добтолгын үхэр буу бии байһан юм. Газар дээрэхи сэрэгүүдые 1350 самолёт далдалжа байгаа.

Июниин 22-то совет сэрэгүүд Белоруссиин газар дээрэ дайсанай бэхилэлгэнүүдтэ добтолхоор бэлэн болобо. Зүгөөр хамтын добтолгын захалхаһаа урид Белоруссиин партизанууд дайсанай харгы замуудта хүсэтэ сохилтонуудые хээ һэн. Дайсанай эгээл таагүй үе сагта амин шухала хэрэгтэй олохон түмэр замууд һандаргагдажа, гарһаа гаргагдаа. 1944 оной июниин 23-һаа совет дүрбэн фронтын сэрэгүүд добтолгоёо захалба. Тэрээндэ 2.400 мянган сэрэгшэд хабаадаа, 36.400 үхэр буу болон миномёт, 5200 танк болон өөрөө ябадаг артиллериин түхеэрэлгэнүүд, 5300 дайшалхы самолёт [...] Совет сэрэгүүд дайс[...] лэлтэнүүдые 700 [...] зайда бута дараа.

Энэ тулалдаае [...] мец 36-дахи ябага[...] дивизиин офицер [...] шээ һэн: «Ородууд [...] шадар 9-дэхи арми[...] шадаа. Хур[...] гараха захира[...] жа, түрүүшэ[...] шадаабди... Зү[...] дууд хэдэн д[...] һэлэлтэ хэлэ[...] бидэнэр нэгэ [...] гэһээ гараха[...] дэ руу орош[...] гаабди... Тиигэ[...] ойлгогдохоё [...] Бүгэдөөрөө [...] гээ алдаа... [...] ролтые үзэ[...] үзөө һэм».

Березина, Днепр [...] вет сэрэгүүдэй гэра[...] руйскһаа баруулжа [...] манай ехэ тохой боло[...] жа, тэрэнэй гурбан [...] гэдэргээ сухарижа [...] мец-фашис сэрэгүү[...] рэй» арминуудай [...] ябаа. Тиимэһээ 3-дахи [...] дэхи Белорусска фро[...] сэрэгүүдтэ Минск [...] толгоёо түргэдхэх[...] Ставка табяа һэн. [...] да совет сэрэгүүд [...] сиин ниислэлдэ хүр[...] шэлэн тээшэ городы[...] һэн юм.

«Тогоон» соо бүхы [...] мянган гитлеровскэ [...] болон офицернүүд [...] байгаа. Сүмэ сохигд[...] ехэ нүхэе таглахэ [...] гөөр тэдэнэрэй коман[...] Германиһаа, Норве[...] лиһаа, Голландиһаа [...] сад оронуудһаа [...] асараашье һаань, [...] туһа болобогүй.

«Барбароссой» гурб[...] үдэр, июниин 22-то [...] нууд Жуков болон [...] скиин командовани [...] халһан добтолго эх[...] айхабтар ехэ хүсэ[...] һанажа байгаашьеэ [...] байгаа, — гэжэ Бару[...] ниин түүхэшэн Ф. [...] шэнэ. Энэ шуһа таба[...] линград шадарайхи[...] гүй байба».

Тиигэжэ неме[...] «Центр» гэдэг бүлэ[...] дай урдаһаа хэгдэһэ[...] хилтонууд тэдэниие [...] жа, гол хүсэнүүдынь [...] дэжэ, бута сохигдо[...] Июлиин 16-да Минс[...] хүн зоной асари ех[...] партизанска отрядуу[...] соединенинүүдэй пари[...] һэн. Үглөөдэрынь [...] хэдэн зуу мянган хүн [...] доо нэгэ «парад» хар[...] Совет ниислэлэй гуда[...] даар 20 хүнэй зэргэ[...] үзүүргүй ута колонн[...] тушааһан «Центр» ар[...] 57.600 немец солдат [...] офицер ябажа гаран[...]

Августын һүүлээр [...] нүүдтэ Белорусска [...] дүүрээ һэн. Тэрэнэй [...] вет сэрэгүүд 1000 кило[...] үргэн фронт дээрэ [...] километрэй урагшаа [...] Варшавада дүтэлөөд [...] Пруссиин хилэдэ ба [...] далайн эрьедэ гара[...] Дайсанай 17 дивизи б[...] гада бүхыдөө бута [...] һон, 50 дивизинь хахад[...] алдаһан байгаа. Хахад [...] он хүн алуулһан, шар[...] бэеэ тушааһан—иимэл [...] добтолгын үедэ [...] гээлтэ хохидол.

«Багратион» гэһэн д[...] өөрынгөө хэмжээгээр, [...] хабаадаһан сэрэгүүдэй[...] гээр дэлхэйн хоёрдох[...] най эгээл томо ехэ до[...] нуудай нэгэниинь мүн[...] но. Дайнай үедэ хал[...] хоор ерэгшэдые хараа[...] сахада, энэ байлдаан[...] талаһаа 4 миллионһоо [...] хүн хабаадаһан, 62 мянга[...] буу болон элдэб [...] миномёт, 7500 гаран та[...] лон өөрөө ябадаг ар[...] риин түхеэрэлгэнүүд (а[...] хы үхэр буунууд) ба 7[...] ран самолёт хэрэглэ[...] байгаа.

Белоруссида немец[...] сэрэгүүдэй дарагдаһан [...] гурбадахи рейхэй хо[...] нилээд дүтэлүүлһэн [...] удаан хүлеэгдэжэ байһан [...] тым хабар улам элеэр[...] дадаг болоо бэлэй.

Юрий ПЛОТНИ[...]
полковник, түүхын эрд[...]
канд[...]

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС · АПН

САГ СООГОО ГАРГАГДАҺАН ШУХАЛА ҮҮСХЭЛНҮҮД

ВАШИНГТОН. ООН-ой Генеральна Ассамблей дээрэ Советскэ Союзай гаргаһан эб найрамдалта үүсхэлнүүдые американ олониитэ үргэнөөр тайлбарилна.

Советскэ Союзай үүсхэлнүүд тон шухала удха шанартай, саг соогоо гаргагдаһан байна гэжэ «Эхэнэрнүүд, эб найрамдалай түлөө тэмсэгты» гэдэг американ ниитын эмхиин хүтэлбэриин гэшүүн Э. Валластриго мэдүүлбэ. «Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха, замбуулинай дайдада зэбсэг хэрэгсэлнүүдые гаргалгые зайсуулан сараха талаар шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай дурадхалые һайшаанабди»,— гэжэ тэрэ ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ. Манай һанамжын ёһоор, добтолго хэхэ замбуулинай хэрэгсэлнүүдые, тэрэ тоодо хэмэл ододые ба ракетнэ түхеэрэлгэнүүдые буудажа унагааха зорилготой түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые хорихо, усадхаха тухай СССР-эй дурадхал онсо анхарал татана.

Замбуулинай дайдада буу зэбсэг бүтээн гаргалгые хорихо тухай дурадхал оруулхадаа, СССР хэмэл ододые унагааха, зорилготой ямар нэгэн түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые замбуулинай дайдада бүтээлгые хорихо гэһэн үүсхэл гаргаһан байна. Гэбэшье совет эб найрамдалта үүсхэлнүүдые, дурадхалнуудые һайшаажа байһан тухайдаа Холбоото Штадууд мүнөө болотор мэдүүлээгүй байһаар.

Американ-совет хани барисаанай национальна советэй гүйсэдхэхэ директор А. Томсон СССР-эй ООН-до оруулһан эб найрамдалта үүсхэлнүүдые үндэрөөр сэгнэбэ.

НЬЮ-ЙОРК. Замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зайсуулха гээшэ мүнөө үеын гол зорилгонуудай нэгэниинь болоно. Тэрэниие шиидхэнгүй буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлажа, дайнай аюулые зайсуулан саража болохогүй байна. Энээнтэй дашарамдуулан, Советскэ Союзай оруулһан замбуулинай дайдые амгалан тайбан байдалда хэрэглэхэ тухай тогтоолой проект тон шухала удха шанартай байна гэжэ США-гай эб найрамдалай советэй гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн П. Розен ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ.

Рейганэй захиргаан иимэ хэлсээ баталхын тула оролдоно бэшэ, харин замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргажа, «одо мүшэтэ дайнда» бэлдэжэ байна гэжэ П. Розен саашадаа тэмдэглэбэ. США-гай олониитэ арад түмэн иимэ хараа бодолыень эрид буруушаана.

ССР-һээ ООН-ой ДЭРГЭДЭ САГ ҮРГЭЛЖЭ БАЙДАГ ТҮЛӨӨЛЭГШЫН НОТО

НЬЮ-ЙОРК. Колонинуудые усадхан зайсуулха, өөһэдынгөө хуби заяае эрхэ сүлөөтэйгөөр өөһэдөө хэрэглэхэ эрхэ арадуудта хангаха гээшэ уласхоорондын эмхиин урда табигдаһан хойшолуулашагүй шухала зорилгонуудай нэгэниинь болоно гэжэ СССР-һээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшын ООН-ой Генеральна секретариин нэрэ дээрэ эльгээгдэһэн ООН-ой Генеральна Ассамблейн 39-дэхи сессиин тусхай документ болгогдожо тараагдаһан ното дотор хэлэгдэнэ. Өөһэдөө өөһэдыгоо тодорхойлхо, колониальна оронуудта ба арадуудта бэеэ дааһан байдал олгохо талаар арадуудай эрхые бэелүүлхэ гээшэ шухала удха шанартай гэжэ Совет правительствын ното дотор хэлэгдэнэ.

Гадаадын политикынгаа ленинскэ гол ёһонуудтай зохилдуулан, Советскэ Союз национально - сүлөөрэлгын, социальна дэбжэлтын түлөө тэмсэдэг арадуудта залан сэхэ туһаламжа, дэмжэлгэ үзүүлхые оролдоно.

Африкын урда хубидахи колониально-расис ёһо гуримуудые дары түргөөр усадхаха гээшэ колониализмые үндэһөөрнь зайсуулгын гол зорилго болоно гэжэ ното дотор тэмдэглэгдэнэ.

ООН-ой шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр Намибиин арадта бэеэ дааһан байдал дары түргөөр олгохын түлөө СССР тэмсэнэ.

Колониальна оронуудта ба арадуудта бэеэ дааһан байдал олгохо тухай деклараци Номгон, Индиин, Атлантическа океанууд дээрэхи, Карибска далай соохи багахан газар дайдануудта хэрэглэгдэжэ болохо ёһотой гэжэ документ дотор хэрэглэгдэнэ.

ХАНИ ЁҺОНОЙ, АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР

ПАРИЖ. Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадар Франциин президент Ф. Миттеранай урилгаар хани ёһоной албанай хэрэгээр Францида ерэбэ.

Дотоодын хэрэгүүдэй министр Ж. Жокс болон бусад тусхай тушаалтад аэродром дээрэ Венгриин хүндэтэ айлшаниие угтаа.

Октябриин 15-да Я. Кадар Ф. Миттерантай уулзаһан байгаа.

Хөөрэлдөөнүүдэй үедэ зүүн ба баруун оронуудай хоорондо үгээ ойлголсолгые хүгжөөхэ шухала гэжэ хоёр тала мэдүүлбэд.

Варшавска Договорой оронууд сэрэгэй бүлэю хүсэтэй болохые оролдоногүй гэжэ Я. Кадар тэмдэглээ. Гэбэшье ондоо оронуудай сэрэгэй бүлэю хүсэтэй болоходонь хайхарамжагүйгөөр хаража байхагүйбди.

Франциин премьер-министр Л. Фабиустай, мүн ороной гүрэнэй ба политическэ бусад ажал ябуулагшадтай уулзаха юм.

Политическэ ба социально-экономическа асуудалнуудаар ондо ондоо хараа бодолтойшье һаа, манай хоёр орон эб найрамдалай ба арадуудай хоорондохи үгээ ойлголсолгын зорилгонуудые баримтална гэжэ Ф. Миттеран оронойнгоо зүгһөө мэдүүлбэ.

ПАРТИЙНА ҺУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ЖЭЛ

СОФИ. Болгарида партийно-политическэ гэгээрэлэй һуралсалай шэнэ жэл эхилбэ. Олон миллион хүнһөө бүридэдэг коммунистнуудай, партийнабэшэ хүнүүдэй урда дүй дүршэлтэй пропагандистнууд: партийна ба ажахын хүтэлбэрилэгшэд, эрдэмтэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл үгэ хэлэнэ. Энэ жэлдэ болоһон национальна партийна конференциин материалнуудые шудалалгада, мүн БКП-гэй XII съездын шиидхэбэринүүдые зохёохы ёһоор үзэлгэдэ түрүүшын хэшээлнүүд зорюулагдаһан байгаа.

Партиин арад зониие зэбсэжүүлдэг үзэл сурталай баялиг политическэ һуралсалай удхые бүри гүн гүнзэгы болгоно гэжэ БКП-гэй ЦК-гай орган — «Работническо дело» газетэ тэмдэглэнэ. Һуралсалай үедэ теоретическэ асуудалнуудай ниитын ажал ябуулгатай үрэ түгэс холбоотой байхынь тула партийна комитедүүд ехэ оролдолго гаргана. Партиин хараалһан стратегическэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ коммунистнууд өөһэдынгөө жэшээгээр ажалшадые элсүүлэн хабадуулна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Фермын тэжээлэй цех»— түрүү бэшэг. «Октябрьда — эрхим угтамжа»— мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Партийна ажабайдал»— мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. БАМ: үдэрһөө үдэртэ. «Таксимо барихабди!»— хөөрэлдөөн. «Үүлтэртэ шанар —үйлэдбэриин нөөсэ»— выставкэ-аукционһоо хэгдэһэн репортаж.

Гурбадахи хуудаһанда. «Түүхын болон соёлой баялигуудые аршалан хамгаалха»—С. Ангаповай статья. Һургуулиин ажабайдал. «38 асуудалтай тоо бодолго» — С. Прокопишкогой статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Республикын нютаг нютагай һонин. «Залуу наһанай город» — ТАСС-ай фото-мэдээсэл. «Гоё һайханиие шудалан»— О. Куницынай статья.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.40—Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.10— «Буратиногой выставкэ». 10.40— «Черный треугольник»— 3 серитэй уран һайханай фильм (2-дохи сери). 11.45— «Ан амитадай аймагта». 12.45— Баримтата фильм. 13.05— Шэнэ һонин. (13.10 хүрэтэр). 15.15— Шэнэ һонин. 15.30— «Союз науки и труда»— баримтата фильм. 16.10— Ю. Тынянов. «Бодомжонууд, уулзалганууд...». 17.20—«...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһанай». 18.05—Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 18.15— «Байгал» нютагуудай һонин. 18.25 — «Байгал»— мэдээсэлэй программа.

Москва. 18.45— Олон түмэн ажалшадай ленинскэ университет.

Улаан-Үдэ. 19.15 — Уласхоорондын шэнжэлэл (буряадаар).

Москва. 19.30— Арадай аялга дуунууд. 19.45— «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 20.00—«Кампучия: жизнь после смерти»— баримтата фильм. 20.50—«Черный треугольник»— 3 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 22.00—«Время». 22.35— «Незавершенные шедевры»— телефильм. 00.10—Шатараар дэлхэйн чемпионат. 00.25— «Мүнөөдэр— түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.30—10.35 — М. Ю. Лермонтов. «Мцыри». 10.05 13.40—Испан хэлэн. 11.10—ПТУ-гай һурагшадта. Астрономи. 11.40, 12.40— И. С. Тургенев. «Отцы и дети». 12.05 — «Гэр бүлэ ба һургуули». 13.10—«Шубууд ба ангууд нэгэ хушалта доро». 14.10—Идхалгын [...] мэридэ ехэ хүшөөнүүд[...] рэглэхэ ленинскэ түсэб[...]—«Байгаали шэнжэлэлг[...] дамжуулгын почто. 15[...] «Ищи ветра»—уран һай[...] фильм. 16.25 — А. К[...] Дойль. Ажабайдалайнь б[...] хёохы ажал ябуулгынь х[...] һанууд. 17.05 — Шэнэ һ[...] 18.15—Шатарай һургуул[...]

Улаан-Үдэ. 18.45 — «[...] далай руу аяншалга».

Москва. 19.15— «Зур[...] хэндэнь — наран».

Улаан-Үдэ. 19.30— Со[...]нууд.

Москва. 21.00—«Ан[...] нойрсогты, багашуул». 21[...] Баримтата фильм. 21.30—[...]томобильна спортоор С[...]эй чемпионат. 22.00—«Врем[...] 22.35— «Перед экзамен[...]» уран һайханай фильм.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08 зам. редактора — 2-52-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ — 2-60-21 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров —2-67-81 корректорская—2-33-61, выпускающие— 2-35-95 отдел объявлений —2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина, 35. Н-00575. Заказ № 239. Индекс 04649.